Газет 1948 ж. 20 сәуірінен шыға бастады

№ 3 (1287)
наурыз,
сәуір
2000 жыл

Қазақ университеті

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ РЕСПУБЛИКАҒА ТАРАЙТЫН ГАЗЕТІ

Ұлыс оң болсын!

ПОЗДРАВЛЕНИЯ!

Уважаемые коллеги, сотрудники и студенты !

Примите самые теплые и сердечные поздравления с праздником Наурыз!

Этот светлый праздник на древней казахской земле всегда был символом Добра и Света. И каждый раз день весеннего равноденствия мы встречаем с верой в будущее, с надеждой на лучшее. Каждый из нас украшает свой дом, приглашает гостей, раздает щедрые подарки.

КазГУ имени аль-Фараби тоже наш дом, в котором все мы живем и работаем единой и дружной семьей. Я хотел бы пожелать всем нам, чтобы не только в дни празднования Наурыза, но и в любой другой день в нашем общем доме всегда была только ясная, теплая и солнечная погода. Ведь погода в доме - это "важней всего", как поется в известной песне. С праздником вас, с весной и светлыми днями! Здоровья и счастья вашим семьям, родственникам и друзьям!

Ректор К.Н.Нарибаев.

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕС

Наурыздың 28-інде өткен Ғылыми кеңесте **Теоретикалық және тәжірибелік физика институтының қызметі туралы** институт директоры И.Л.Тәжібаеваның және комиссия төрағасы, доцент Т.О.Қонақбаевтың, сондай-ақ **Экономика және құқық институтын аттестациялау қорытындылары туралы** комиссия төрайымы, профессор Н.И.Ғайнуллинаның баяндамалары тыңдалды.

Сонымен бірге, Ғылыми кеңестің **"Филология факультетін аттестациялау туралы" өткен жылғы наурыздың 24-індегі Қаулысының орындалу барысы** жөнінде доцент В.В.Вышинский хабарлама жасады.

Біліктілікке байланысты мәселелер төңірегінде профессор А.А.Жүбанова және сараптау комиссияның төрағасы академик Я.А.Әубәкіровтің пікірлері сарапталды.

Осы кеңесте экономика ғылымдарының кандидаты, доцент Ш.Нүрғожинаға **ғылыми жетекшілік ету құқығы берілді,** мемлекеттік стипендия иелері К.Б.Мүсабековтің, Р.А.Музычкинаның, Ж.Б.Бәкеновтің есептері тыңдалып, **стипендия мерзімі ұзартылды,** сондай-ақ докторанттар Н.М.Темірбековтің, Г.Ж.Райымбекованың, Л.В.Екшембиеваның есептері күпталды.

Аспиранттар С.А.Рамазанованың, А.А.Болатбаеваның, тәлімгер-ізденуші Г.К.Әбдіхалықованың **кандидаттық диссертацияларының тақырыптары** бекітілді.

Оқу жоспарларын бекіту туралы әдістеме бөлімінің бастығы Қ.Қ.Тоқсейітовтің, **ҚазМУ-дегі ішкі еңбек тәртібі туралы** профессор А.А.Жүбанованың және **университет студенттеріне атаулы стипендия тағайындау туралы** оқу бөлімінің бастығы Ш.Ә.Әмірбековтің, **"ҚазМУ-дің құрметті ардагері" атағын беру ережесін бекіту туралы** З.Н.Мырзабековтің хабарламалары тыңдалды.

РЕКТОРАТ

Наурыздың 11-інде Студенттер сарайының директоры **О.Д.Байқоныстың** есебі мен сарай жұмысын тексеру комиссиясының төрағасы, доцент **Г.В.Винокуровтың** баяндамасын тыңдаған ректорат сарай жұмысының 1999 жылғы жұмысын қанағаттанарлық деп тапты. Бұрнағы жылмен салыстырғанда өткен жылы сарайдың жылдық кірісі 2 786000 теңгеден 31 321305 теңгеге өсіпті. Ал істелген шаралардың саны 96-дан 126-ға көбейген. Дегенмен, шешілмеген мәселелер де бар екен. Оларды талқылай келе ректорат мамыр айына дейін мынадай іс-шараларды жүзеге асыруды міндеттеді:

- Студенттер сарайы жанынан шоу-бизнес саласындағы маркетинг бойынша қызмет көрсетуді ұйымдастыру;
- Сарайдағы бос бөлмелерді жалға беру мүмкіндігін қарастыру;
- Күзет қызметі мен материалдарға жауапты адамдардың жұмысын қадағалау;
- Студенттер сарайындағы жүргізілген шараларды кеңінен насихаттау, алдын-ала жарнамалау жұмысын баспасөз қызметіне, маркетинг саласына, газетке, баспаға жүктеу;
- Сонымен бірге тегін өткізілетін шаралар мен басқа да жеңілдіктердің ережесін анықтау;
- Жалпыхалықтық мәдени шараларды ұйымдастыру барысында сарайды ұтымды пайдалану.

Ректорат осындай міндеттерді қадағалауды өнеркәсіптік-шаруашылық мәселелер жөніндегі проректор **Қ.М.Баймырзаевқа** жүктеді.

ҰЛЫС КҮНІ ҰЛЫҚ СӨЗ

Қазақстан мен Қырғызстанның еңбек сіңірген қайраткері, Ж.Жабаев және Ш.Айтматов атындағы халықаралық сыйлықтардың лауреаты, Ұлттық музыка академиясының профессоры, сазгер ІЛИЯ ЖАҚАНОВ:

"Мен ҚазМУ-ден түлеп ұштым. Азды-көпті осы дәрежеге жетсем, қарашаңырақ - университеттің арқасы. Сіздердің алдарыңызда Қазақ Мемлекеттік ұлттық университетіне басымды иіп тағзым етемін!"

(Студенттер сарайында сөйлеген сөзінен)

Наурыз - праздник обновления

Дорогой читатель, поздравляем вас с праздником Наурыз, с Новым годом! На нашем Восточном календаре перевернута еще одна страничка - начался новый отсчет времени - год Улу - улитки, по казахскому летоисчислению, по китайскому или японскому варианту - год Дракона.

Издревле казахи олицетворяли год Улитки с Солнцем, ведь, действительно, внешний образ улитки - это как бы стилизованное изображение Солнца. Этот год, по древнейшим поверьям, должен принести людям Добро и Свет, исполнение всех желаний.

Сам Наурыз - древнейший, прекрасный праздник весны, молодости и обновления. Корень слова "нау" в переводе с фарси означает: "новый" (сравните: "нео" - в немецком, "нью" - в английском).

Праздник Нового года Наурыз приходится на день весеннего равноденствия, когда уже в прошлое отходят холода, начинается пробуждение природы. В этот день мирятся бывшие в ссоре люди, прощаются давние обиды, недаром в народе говорят: в день Наурыза "тает от человеческой доброты даже синий камень Самарканда".

Отсчет первых минут Нового года начинается в ночь с 21 на 22 марта, в 3 часа ночи. По древнейшему поверью, в это время каждый дом посещает Кызыр-ата. И тот человек, которому посчастливится увидеть его, тот может ждать исполнения самых своих сокровенных желаний. Оказывается, Кызыр-ата может прийти в любом обличье и его наверняка можно узнать по особому строению руки или пальцев.

К празднику везде должны быть чистота и порядок, вся имеющаяся в доме посуда должна быть наполнена водой. Праздничное блюдо Нового года - "наурыз коже" - это суп из семи компонентов - в составе которых обязательно должны быть злаковые - это как бы залог в Новом году щедрого урожая. Многие хозяйки его готовят из 21 компонента, ведь это произведение 3 и 7 счастливых чисел для казахов.

Так как Наурыз празднуется со времен Заратустры, а может и раньше, когда поклонялись Солнцу, спать в этот день не полагается, надо обязательно встречать восход, приветствовать рождение нового дня, уже Нового года.

В день Наурыза люди много общаются, ходят друг к другу в гости, очищают родники, арыки, сажают деревья. Каждый человек в этот день должен посадить дерево.

Исполняются древние, ритуальные песни и танцы, родные и близкие делятся надеждами на будущее...

Нынешний Наурыз - особенный, он приходится на начало нового тысячелетия и еще вселяет в нас надежды то, что это именно год Улитки - Солнца.

Пусть же он принесет нам Добро и Счастье и наша страна станет процветающей в ряду самых цивилизованных стран мира!

Нарбинь КЕНЖЕГУЛОВА.

ОБРАЗОВАНИЕ

Мы создаем университет XXI века

Светлана ВЕЛИТЧЕНКО

Недавно доктору химических наук, профессору, заведующей кафедрой общей химии и химической экологии КазГУ имени Аль-Фараби А.Г.Сармурзиной присвоено высокое звание заслуженного деятеля Республики Казахстан. Поэтому при нашей встрече мы говорили о том, чем живут сегодня наши ученые, что подпитывает их творческий потенциал, об их взглядах на систему высшего образования в Казахстане. И, конечно, об альма-матер...

- Самым значительным событием за сорок лет моей научной и преподавательской деятельности, - начала нашу беседу Алма Гайсиевна, - стало присвоение нашему университету статуса автономного самоуправляемого национального высшего учебного заведения. Указ Президента Н.А.Назарбаева закрепил за КазГУ приоритетное право в развитии интеллектуального потенциала нашей республики. Но автономный университет превращается в активное учебное заведение только тогда, когда он успешно и эффективно экспериментирует, чтобы поднять еще выше планку творческих достижений и, следовательно, свой престиж. Когда стремится уяснить, каким образом он должен реагировать на внутренние и внешние запросы. Ректор КазГУ, член-корреспондент НАН РК, профессор К.Н.Нарибаев также считает, что университет всегда должен быть открыт для всей системы образования Казахстана. Только в общении и сотрудничестве можно преодолеть временные трудности нашей жизни.

- Вы говорите "временные трудности", а ведь сейчас все выражаются более жестко: кризис.

- Вы знаете, в китайском языке слово "кризис" изображается двумя иероглифами, имеющими разные смысловые оттенки: "опасность" и "уход от опасности". Применительно к КазГУ замечу, что мы уже довольно твердо научились писать второй иероглиф, ибо кризис - это еще и оптимальный момент для перегруппировки сил в конструктивном и позитивном смысле. На фоне глубоких преобразований общественного устройства Республики Казахстан, которые потребовали обновления структуры и содержания высшего образования, в КазГУ разработаны государственные образовательные стандарты, предложены нетрадиционные подходы к построению новых учебных планов и развитию новых образовательных технологий.

- Так сложилось, что диплом КазГУ - это своеобразный "сертификат качества", "постоянная величина", курс которой не подвержен скачкам и падению. Президент нашей республики однажды на встрече с профессорско-преподавательским коллективом высказал свою мечту о том, чтобы выпускники КазГУ ценились в любой стране, а его дипломы могли конкурировать с дипломами Гарварда и Оксфорда. Как эта мечта воплощается в реальность?

- Будущее КазГУ - в его настоящем. Сегодня наш университет проводит активную работу по внедрению новых образовательных технологий, по использованию новейших методик обучения, распространенных во всем мире. Например, в короткие сроки был создан отдел дистанционного образования, который уже сегодня производит высококачественные мультимедийные обучающие программы по самым востребованным специальностям. В нашем университете введена тестовая форма контроля знаний студентов, позволяющая абсолютно объективно оценивать прогресс в обучении. Более того, университету небезразлично последующее трудоустройство своих выпускников. И потому в КазГУ создана специальная служба занятости, которая изучает конъюктуру рынка, работает в сотрудничестве с министерствами и ведомствами, с факультетами и кафедрами. А вопросы управления учебным процессом и финансово-экономической деятельностью университета вскоре будут полностью модернизированы по общеевропейским стандартам - КазГУ выиграл грант совместного европейского проекта "AL-FARABI NOVA" на сумму 499730 евро. Два важнейших направления - управление учебным процессом и финансово-экономической деятельностью - будут полностью модернизированы в соответствии с техническим заданием проекта. В ходе проекта намечается создание единой компьютерной сети, позволяющей быстрое и качественное администрирование и получение информации; формирование центра разработки и служб; распространение полученного опыта и результатов среди других вузов и предприятий Казахстана. Словом, помня лучшие традиции КазГУ, мы создаем университет XXI века. И я считаю, что лучшее у моей родной alma mater впереди.

("Казахстанская правда", 30 марта, 2000 г.).

ПРЕСС-ЦЕНТР СООБЩАЕТ

Дистанционное образование - это не далеко. Это совсем рядом!

В 1998 году в университете был создан Учебный Отдел Дистанционного Образования (УОДО), который стал внедрять в учебный процесс новейшие методики обучения.

С первых дней своего существования УОДО занялся поиском средств для создания материальной базы отдела. Обучающие программы по актуальным современным дисциплинам, мультимедийные пособия и электронные учебники, соответствующие мировым стандартам - такой высокий уровень работы был задан сразу. Отдел дистанционного образования удержал эту планку во многом, благодаря Международному Фонду "ЕВРАЗИЯ", который выделил УОДО грант "Подготовка специалистов экономического профиля с использованием новых технологий обучения". В течение года грант отрабатывали 25 молодых специалистов, среди которых - преподаватели, аспиранты, магистранты и студенты КазГУ. В результате отделом дистанционного образования создано мультимедийное учебное пособие по курсу "Маркетинг и менеджмент", которое, помимо основной теоретической информации включает в себя словарь экономических терминов на казахском, русском и английском языках, документы и законы, связанные с экономикой. Пособие имеет привлекательное аудиовизуальное воплощение - но подробно писать об этом имеет мало смысла - лучше, как говорится, один раз увидеть... Изучив мультимедийный курс по маркетингу и менеджменту, студент сможет адекватно оценить уровень полученных знаний - учебное пособие снабжено обширным пакетом тестовых заданий.

Кроме того, на средства Фонда "Евразия" УОДО в течение года проводил обучающие семинары по INTERNET-технологиям. В результате было обучено более 140 преподавателей и студентов не только КазГУ, но и других ВУЗов. А преподаватели КазГУ, посетившие семинары, получили возможность разместить собственные электронные странички в INTERNET с информацией о своей научной, методической, творческой деятельности.

Презентация итогов совместной деятельности УОДО КазГУ и Фонда "ЕВРАЗИЯ" прошла 21 марта в зале отдела дистанционного образования. Представители Фонда высоко оценили продукцию и пожелали в дальнейшем видеть УОДО КазГУ в числе своих партнеров. А УОДО, в свою очередь, надеется на активное и плодотворное сотрудничество со своими уважаемыми коллегами-профессорско-преподавательским составом КазГУ и в любое время готов обменяться интересными идеями по поводу развития системы дистанционного образования в КазГУ и во всей Республике Казахстан. Адрес УОДО: КазГУград, здание ректората, 5-й этаж, комната 506.

Адрес УОДО в Интернет: http\\kazsu. uni. ski.kz.

СЛОВО О ЮБИЛЯРЕ

Сулейменова Гульсум Сейлхановна родилась 16 января 1945 года в городе Алма-Ате. В 1952 году пошла в первый класс женской средней школы №36. В 1963 году закончила с золотой медалью 11-летнюю русскую школу №4 в Карагандинской области.

С отличием окончив в 1968 отделение романо-германской филологии КазГУ, Гульсум Сейлхановна была оставлена работать на кафедре иностранных языков КазГУ КазГУ. С 1970 г вела практические занятия по английскому языку на спецотделении исторического факультета, на казахском и русском отделениях. С 1991 г. работает на факультете международных отношений. Она является высококвалифицированным специалистом, ее занятия проходят на должном уровне, живо и интересно. Она - опытный, знающий и тербовательный преподаватель.

В нынешнем году исполняется 30-летие педагогической деятельности Сулейменовой Г.С. Коллеги сердечно поздравляют ее с этим юбилеем и желают здоровья и творческих успехов.

Деканат ФМО.

ФАКУЛЬТЕТТЕРДЕ

Ғылыми семинар

Шығыстану факультеті жастығына қарамастан, күннен күнге нығайып, республикалық халықаралық аренада өзіндік салмақты орны бар Елтану орталығына айналып, келеді. Мұнда ұстаздар һәм аспиранттар, ізденуші-стажерлер, жоғары курс студенттері мен өзге де жоғары оқу орындары, шетел ғалымдарының қатысуымен тіл, әдебиеттану, философия, тарих, саясаттану, дін салаларындағы өзекті мәселелерді ортаға салатын "Шығыстағы әдеби байланыстар" атты ғылыми семинар өтті.

Семинардың бірінші бөлімі бойынша жасалған баяндамалар ішінде Қиыр Шығыс елдері кафедрасының доценті Ж.Самитұлының "Қытай классикалық әдебиетінің қазақ тіліне аударылуы туралы", Д.Мәсімханның "Жаңа дәуірдегі Қытай поэзиясының ерекшелігі", араб филология кафедрасының ассистенті Ф.Жұмажанованың "Қазақ әдебиетіндегі шариғаттың ізі", түрік филологиясы кафедрасының ассистенті Ж.Әбілдаевтың "Түрік әдебиетіндегі Танзимат кезеңі", Иран-Үнді филологиясы кафедрасының аға мұғалімі В.Абдуллаевтың "Әдеби байланыстар мен өзара әсер мәселелері" тақырыбында жасаған ғылыми хабарламалары семинарға қатысқан көпшіліктің аса қызығушылығын туғызып, тапқыр сұрақтардың тууына себеп болып, өткір әрі ұтымды жауаптармен нығыздалып отырды.

Ғылыми семинардың екінші бөлімі жақын арада жарыққа шыққан Д.Мәсімханның "Жыр-жебе" (Қытай қазақтары поэзиясындағы ұлт-азаттық идея) көмекші оқу құралымен танысуға арналды. Аталмыш еңбек туралы осы жолдардың авторы баяндама жасады.

Шығыстану факультетінде өткен бұл семинар көпшілікті ғылымдағы тың ақпараттармен қамтамасыз етті десек артық айтқандық емес. Өз тарапымыздан қосарымыз - бұл дәстүр бұдан әрі де өз жалғасын таба берері сөзсіз.

Жапон тілінен шешендік өнер сайысы

19 наурызда Жапонияның Қазақстандағы елшілігі, Қазақ мемлекеттік ұлттық университеті, Жапон тілі оқытушылар қоғамының демеушілік етуімен Қазақстан бойынша екінші рет жапон тілінен шешендік өнер сайысы Студенттер сарайында өтті.

Алдын-ала белгіленген жоспар бойынша сайысты Қазақстандағы жапон тілі оқытушылары Қоғамының төрайымы, Шығыстану факультеті, Қиыр Шығыс елдері кафедрасының оқытушысы Шадаева Мәдина және аталмыш қоғам төрағасының орынбасары Мидзунатани Харунобу ашты. Одан соң шешендік өнерде бағын сынамақ болған он сегіз студент таныстырылып, сайысты ұйымдастырушылардың бірі ҚазМУ-дің ғылыми істер мен халықаралық қатынастар жөніндегі проректоры Ф.Б.Бәйімбетов және Жапонияның Қазақстандағы елшісі Мицухаши Хидэката мырзалар сөз сөйлеп, жас талаптарға жол болсын тіледі.

Аталмыш сайысқа Шығыстану факультетінің 1 курс студенті М.Серікова "Алғашқы сессия", 2 курс студенттері А.Бимүрзаев "Майк Тайсоннан өзіме дейін", А.Пивкина "Достық", Е.Садығұл "Шабыт", А.Мүқатов "Қазақ және жапон тағамдары", Ж.Амантай "Армагеддон" атты тақырыптарымен келді.

Шығыстану факультетінің 2-курс студенті Е.Садығұл, жюридің ерекше сыйлығына ие болған А.Бимүрзаев 4,6-орындарды иеленіп, жақын арада Ташкентте өткелі отырған Орта Азиялық жапон тілдер сайысына қатысуға жолдама алды.

Ф.ДӘУЛЕТОВА.

Асқардың асқақ асуы

Журналистика факультетінде М.Сералин атындағы Әдеби бірлестіктің ұйымдастыруымен белгілі жазушы, ғалым Асқар Егеубаевтың 50 жылдығына орай әдеби кеш болып өтті.

Кешке танымал ақын-жазушылар Несіпбек Айтов, Жүрсін Ерман, Түрсын Жұртбай қатысып, Асқар аға жайлы ойларын білдірді. Кездесу кешін факультет деканы Намазалы Омашев өзі жүргізіп, көрерменмен еркін байланыста, түрлі тақырыпта өрбіген сұрақ-жауап түрінде өткізді. Сондай-ақ кеште факультеттің "Қарлығаш" ұлт-аспаптар ансамблінің мүшелері өнер көрсетіп, көрермен қауымды бір серпілтті.

Гүлмира НӘЛІБАЙ.

СТУДЕНТТЕР САРАЙЫНДА

"Арманым-Әселім"

Әл-Фараби атындағы ҚазМУ-дің М.Әуезов атындағы Әдеби бірлестігінің ұйымдастыруымен Студенттер сарайында Қазақстан мен Қырғызстанның еңбек сіңірген қайраткері, Ж.Жабаев және Ш.Айтматов атындағы халықаралық сыйлықтардың лауреаты, Ұлттық музыка академиясының профессоры Ілия Жақановтың "Арманым-Әселім" атты авторлық кеші өтті.

Мәдениетті қолдау жылына орайластырып ұйымдастырылған бұл кеште І.Жақановтың "Әсел", "Балқантау", "Бозқараған", "Даниярдың әні", "Жайлаукөл кештері", "Еділ-Жайық", "Толағай" атты танымал әндерімен бірге халық және сал-серілердің әуен-әуездері қатар орындалды. Жиналған жұртшылық аяулы әншілеріміз Б.Төлегенова, Қ.Байбосынов, Қ.Бекбосынов, Ұ.Кенжебеков, Р.Жұмаділова т.б. өнерін ерекше сүйіспеншілікпен тыңдап, құрмет-қошамет көрсетіп отырды.

Кеш соңында ҚР Ғылым академиясының академигі С.Қирабаев, Қазақ Дипломатиялық академиясының ректоры, профессор М.Жолдасбеков т.б. сөз алып, жазушы, зерттеуші, сазгер Ілия Жақановтың шығармашылық өнері хақында кең көлемде әңгімелеп берді.

Рақымжан САҒЫМБЕКҰЛЫ,
ҚР Журналистер одағының мүшесі.

Әлемдегі әйелдерді әспеттеп...

Халықаралық Әйелдер мейрамына орай өткізілген мерекелік концертте Университет ректоры Көпжасар Нәрібайұлының құттықтау сөзінен кейін сахнаға шыққан тарих факультетінің профессоры Т.Қаратаевтың, филология факультетінің доценті Қ.Алпысбаевтың, механико-математика факультетінің доценті Б.Әбеновтың, география факультетінің оқытушысы М.Молдахметовтың, биология факультетінің доценті Қ.Көшкінбаевтың әсем әндері, биология факультетінің оқытушысы А.Бейсенбаевтың күмбірлеген күйі, шығыстану факультетінің оқытушысы Д.Мәсімханұлы мен химия факультетінің оқытушысы Ә.Қоқанбаевтың аналар мерекесіне арналған жүрекжарды жырлары мен журналистика факультетінің атынан құттықтаған сатирик Ермахан Шайхыұлының тартымды әзілдері, Студенттер клубының "Фараби сазы" ұлт-аспаптар ансамблі, эстрада, би үйірмелерінің өнерпаз студенттері мерекелік салтанаттың ажарын аша түсті. Университеттің студенттер клубы.

Алматы аруы

"Красивые девушки города Алматы-2000" атты кітаптың шығуына байланысты Алматыдағы орта мектептер мен жоғары оқу орындары арасында ең көрікті, ару қыздарды таңдап алу үшін "Қыз сыны" байқауы ұйымдастырылды.

Үш күннің қорытындысы бойынша 1-ші орындарды журналистика факультетінен Назым Есдәулетова, Шығыстану факультетінен Елена Тен, физика факультетінен Максимова Юлия секілді қыздарымыз "Алматы аруы" атағын алды. 2-3-орындарға ие болған қыздар да осы кітапқа ену құрметіне ие болды.

СКАЗКА НАУРЫЗА 2

Сағат САБЫРБЕК

Ою хан и Жою хан

(секреты сказочных узоров)

Эту сказку читали и изучали американские и германские студенты и их поразили ее необычайность и вдохновенность. Она интересна тем, что иносказательно выражает жизненные ситуации. И это, кстати, еще неизученная грань менталитета казахского народа...

Уметь одним штрихом, линией, рисунком отобразить эмоции, явления, ситуацию - тем и примечательна эта сказка, предоставляемая Вашему вниманию, дорогой читатель!

Обратите внимание на ковровые вышивки и узоры. Всматриваясь вы поймете, что можно через эти узоры, линии и силуэты, представить себе то, что хотел выразить мастер-художник.

В первый момент вы можете неправильно воспринять это и ошибиться. Но не отчаивайтесь. Позовите на помощь своих бабушек и дедушек. Наверняка они не только раскроют вам смысл этих узоров, но и расскажут легенду, например такую:

...Давным давно, девушка, выданная замуж в далекие края, передала через караванщиков привет своим родителям в виде небольшого платка с вышивкой. На нем была изображена летящая птица и распускающий лепестки цветок. Увидев это родители обрадовались и сказали:

- Э, доченька наша, словно парящая в воздухе птица, живет свободно и счастливо.

Через пару лет, те же караванщики доставляют от девушки еще один подарочный платок. На этот раз края платка были окаймлены, а по центру был изображен стоящий мужчина и сидящая на корточках женщина. Родители, увидев это с огорчением сказали:

- Дочь наша, видать, лишилась прежней свободы и словно птица в клетке, теперь сидит взаперти, наверное, муж бедняжки очень строг и ограничивает ее права.

Видите, ребята, в каждом узоре есть определенный смысл. Вы можете подумать, вот бы и мне научиться писать письма в виде вышивок на материи, тканных ковров, тиснении на коже, чеканке на металле, вырезок на дереве и тесании на камне... Чтобы достичь этого и получить ответы на многие загадки, нужно побольше читать сказок и легенд, стихов и песен, а также книги о казахских узорах. Конечно, об узорах просто знать недостаточно. Ваше желание научиться рисовать и вырезать узоры, именно с этих лет, очень даже похвально.

Удачи вам, друзья!

СӘБИТ МҰҚАНОВТЫҢ ТУҒАНЫНА 100 ЖЫЛ

Әлем назарындағы мерейтой

Қазіргі жаңару-жаңғыру дәуірінің жарқын мұраттарының бірі киіз туырлықты қазақ халқының әлемдік дидарын қалыптастыру болып отырса, ол ең алдымен жер асты қазба байлықтарын жарнамалаудан емес, интеллектуалдық дәулет-қуатын абзалдаудың мысалында көрініс таппағы басты шарт. Әрбір ұлт өзінің рухани құндылықтарын баянды ету арқылы ғана тарихтың алтын сиялы беттерін жазады.

Үстіміздегі жылы қазақстандықтар ұлы мәдени оқиғаны - қазақ әдебиетінің атымтай жомарты атанған академик-жазушы Сәбит Мұқановтың 100 жылдық мерейтойын ЮНЕСКО қаламында атап өтпекші. Ендеше, бейбіт бесікеге құрылған өнер-ғылым жарыстарында өзінің ұлттық мінезін танытып келе жатқан ұлттық университетіміздің аталмыш әдеби шараға қосар қандай үлес-салмағы болмақ? Міне, осы мақсатта біз С.Мұқановтың қасірлік тойын атап өтуге байланысты құрылған комиссияның ғалым-хатшысы, филология ғылымдарының докторы Рахымжан Сағымбекұлы Түрысбекті әңгімеге тартып отырмыз.

- Рахымжан аға, жүзжылдыққа орай нендей іс-шаралар атқарылмақ?

- Биыл - мәдениетті қолдау жылы. Елбасы Қазақстанның көпұлтты мәдениетін жаңғырту, сақтау және өркендету мақсатында осындай жарлық шығарғаны анық. Мәдениетті қолдау жылы аясында еліміздің жер-жерінде игілікті істер жүзеге аса бастады.

Бұған қоса биыл ЮНЕСКО-ның шешімімен академик-жазушы С.Мұқановтың туғанына 100 жыл толуы әлем халықтары арасында кеңінен аталып өтеді.

"Жол таптым бар қазақтың жүрегіне, Осы да жетті деген тілегіне" деп айтқан, "бір өзі - бүкіл шежіре" атанған кәдімгі Сәбең - С.Мұқановтың туғанына 100 жыл толуына Әл-Фараби атындағы ҚазМУ-де қызу дайындық үстінде. Университет ректоры Кәпжасар Нәрібаевтың бұйрығымен (№31-15.02.2000) ұйымдастыру комиссиясы құрылып, жұмыс жоспары белгіленді.

- Жұмыс жоспарының ішкі мазмұнымен таныстырып өтсеңіз.

- Жарайды. Онда: мамыр айының 11-12 күндері "Сәбит Мұқанов - қазақ әдебиетінің классигі" атты ғылыми-практикалық конференция өткізу жоспарланып отыр. Конференцияға алыс-жақын елдерден, сондай-ақ Қазақстанның көптеген жоғары оқу орындарынан қонақтар келеді.

Конференция күндері С.Мұқановтың өнері мен шығармашылығы, қоғамдық, қайраткерлік қырлары кең көлемде сөз етіледі. Конференция материалдары "ҚазМУ хабаршысында" басылады.

С.Мұқановтың туғанына 100 жыл толуы аясында университеттің М.Әуезов атындағы әдеби бірлестігі студенттердің білім сайысын өткізіп, оның түрған үйінде ақын-жазушылармен, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдерімен кездеседі.

"Сәбит Мұқанов және қазақ әдебиеті" атты кітап көрмесі ұйымдастырылады.

- Әңгіменізге рахмет, алдағы мақсат-міндеттерінізге сәттілік тілейміз!

Б.ТӨРЕБЕКҰЛЫ.

Сіз ақшаны айналдыра білесіз бе?

Иә, ақша дегеніміз - тіршілік, бұл енді ақшаның "әдеби" анықтамасы. Шынымен де "ақша" дегеніміз не? Енді осыған шамалы тоқтала кетелік. Себебі марксизм-ленинизмнің шекпенінен шыққан біздер, кеше социализмнің "ыстық" құшағында жүргенде, ақша туралы (жалпы байлық деп ұғыңыз!) тек теріс насихат қана естіп өстік қой, өйткені Компартия дейтін көкеміз ақшаны қатты жек көруші еді. Сондықтан, ол кезде байысқан басың кететін, "ақша!" десең әлқымыннан алатын...

Ал мына заманда ақшаның не екенін білмеу ұзыңның қайда екенін білмеумен бірдей. Бұдан әрін ақша шешеді деген ұғым тумауы керек.

Сонымен, ақша дегеніміз - тауар айырбасы дамуы барысында, тауар әлемінен бөлініп шыққан, жалпылық баламалы құнға ие, бір түрлі ерекше "тауар". Ақшаның төркіні мен мәнін айқынырақ түсіну үшін, тауар айырбасы дамуының тарихи кезеңдерін басшылыққа ала отырып, күн көзқарасы жөніндегі ұғымдарға қысқаша талдау жасауға тура келеді. Бізге белгілі "саяси экономика" деп аталатын оқулықтардың айтуына сенсек, қауымдық қоғамның соңғы мезгілінде, өндіргіш күштердің дами түсуіне байланысты

Сіз мейлі студент болыңыз, мейлі қызметкер болыңыз, бәріміз нарықтық қоғамда өмір сүріп отырмыз. Тіпті, сіз мектеп оқушысы болсаңыз да нарықтың нанын жеп, суын ішіп отырғаныңызды ұмыптаңыз. Алайда бәріміздегі бір ортақ кемшілік - біз "нарық" атты қоғамға "социалистік" деп аталатын "тайқазаннан" тамақтанатын "қауымдық" қоғамнан келгендігіміз. Сондықтан болар біз нарықтық қоғамның мақалдары мен нақыштарына бірден түсіне алмай қиналып жүрген жайымыз бар. Негізінде түсініктірек қып, келтелеу қайырып айтсақ, нарық дегеніміз - базар; базар дегеніміз - ақша; ақша дегеніміз - тіршілік!"

адамзат өмірінде алғаш рет қоғамдық жұмыс бөлісі жарыққа шықты, яғни адамдар егінші, малшы, қолөнерші деген жіктерге айырылды. Қауымдықтың мүшелері өздері өндірген өніммен тұрмыс қажеттерін өтеуден тыс, бірлі-жарым басы артық затқа қол жеткізе бастаған... Содан бір-бірінің өніміне қажеті түсіп, артық заттарын өзара айырбастайтын болған. Кезінде өндіргіш күштер онан сайын дамып, қолөнер кәсібі мен ауылшаруашылығы өнімдерін негіз еткен саудасаттық істері өмірге жолдама алды. Осыдан барып өндіріс құрал-жабдықтары мен еңбек өнімдерін жеке меншіктенетін құбылыс пайда болды, бұл - айырбастау мақсатындағы өндірісті - тауар өндірісін өмірге әкелді. Міне, содан күні бүгінге дейін 7-8 мың жыл артта қалған көрінеді. Демек тауар айырбасы дамуының белгілі кезеңінде "Ақша!" деген "жарықтық" пайда болыпты. Бұл ақша о баста мыс, темір секілді металдардан жасалып, тауар құны орнына жүрген. Кейін келе біртіндеп қымбат металдар - алтын мен күміс айналымға шыққан. Ақшаның мәні негізінде жалпылық балама ғана. Осы ақшаның пайда болуымен бір уақытта тауар әлемі екі үйекке жіктеліп шыға келді. Оның бірі: өндірістік, нақты тұтыну құны бар тауарлар, енді бірі: құнның өлшемі ретінде өмір сүретін ақша дейтін тауар. Ал ақшаның негізгі функциясына келетін болсақ, оның біріншіден: құн өлшемі; екіншіден: айналым тәсілі; үшіншіден: сақтау құралы; төртіншіден: төлем формасы; бесіншіден: халықаралық қаржы секілді қызметтерді өтеп жүргенін білеміз. бұның ішінде теориялық және практикалық тұрғыдан түсініксізі, бірақ өте керегі ақшаның екінші функциясы, яғни ақшаны айналдыру тәсілі.

Жалпы экономика ғылымында "ақша айналдыру" деген өзінше үлкен пән. Ол әрине ғылым үшін. Ал осы "ақша айналдыру" деген ұғым әрі оны нақты өмірде жүзеге асыру жеке тұлға үшін керексіз нәрсе емес. Ақшаны айналдырудың жеке тұлғалар үшін тиімді түрлері, қолда бар ақшаны саудаға салу (яғни базарда айналдыру), кәсіпкерлерге өсімге беру, банкке салу. Осының өзіне ең бір тиімдісін таңдап алу жеке тұлғаның өз еркіндегі шаруа. Алайда біздің ағайындардың көбі ақшаны айналдыруға аса құлықты емес. Аз болсын, көп болсын тапқан ақша бізде көбінде үйде "шұлықтың" түбінде жатады да, белгілі бір мақсатты орындауға жетеді-ау деген кезде сол мақсатқа жұмсалып жоқ болады. Сонымен қайтадан тірлікті нөлден бастап, тірнектеп тиын жинауға көшеміз. Бірде Германияның ең ірі кәсіпкерімен танысып, сұхбаттасқаным бар. Пікірлесетін ортақ тіліміз - қытай тілі. Өзі университетті Пекиннен тәмамдапты. Сол жігіттен Қазақстан туралы, қазақтар туралы пікірін сұрағанымда, біраз ойларын айта келіп: "Қазақтар нарыққа тез бейімделіпті. Ақша табудың оңай жолында жүргендерді де, азапты жолында жүргендерді де көрдім. Бірақ мені бір таңқалдырған жағдай, олардың көбінің ақша табудағы мақсаты - ақшалары 10-20 мың АҚШ доллары мөлшеріне жетсе, бір үй, бір машина алу екен. Бұл өте күлкілі жағдай ғой. Егер көп емес, бір-екі жыл шыдап, әлгі 20 мың АҚШ долларын бір-екі айналдырып алса қайтер еді?! 4-5 жыл шыдап, 4-5 айналдырып алса қалай болар еді?!" - деп күйіне бас шайқады. шынында да сауданы жасап-жасап, біраз ақша тауып, оған үй сатып алып, шетелдік машина мініп, екі қолын мұрнына тығып қалған, көлігіне жанармай ала алмай жүрген ағайындар қаншама?!

Алайда, "балта сабынан озбайды" дейді ғой дана халқымыз, сол айтқандай, өткен заманда тауар айырбасынан, кешегі Кеңес түсында қауымдық (коммуна, колхоз) тірліктен шыққан қазақ халқы үшін, "ақша айналдыру" ұғымын қабылдаудың өзіне де уақыт керек шығар. Дегенмен "ақшаны ақшамен табуға" болатындығын түсінетін уақыт жеткен сияқты.

Алайда (құқық қорғау органдарының құлағына алтын сырға!"), ақша табу үшін де, оны айналдыру үшін де тыныш қоғам, тәртіпті заман, заңжағдайлардың күдіреті бар орта керек-ау!

Дүкен МӘСІМХАН.

3

Давным давно, жил один справедливый хан. По его указу весь его народ до того хорошо освоил искусство вышивания, вязания, литья, тиснения и обрамления, что вся домашняя утварь, одежда и само жилище изнутри и внешне имели необычно красиво оформленный узорами вид. И самое удивительное - люди умели общаться на языке узоров. И потому хана прозвали Ою ханом (Ханом узоров).

В один из дней хан чужой страны, другой веры и нации объявил Ою хану войну, сверг его и сам стал править. Он решил отвернуться от прошлых традиций, обычаев, искусства и культуры, уничтожить их и начать все-по новому. Но заменить старые узоры на новые не смог. Все новое долго не задерживалось и забывалось. Древнее искусство стало исчезать, вместе с ним и старые мастера.

Хан старался уничтожить всех, кто советовал ему изменить свою неправильную политику и одуматься. Поэтому, народ прозвал его Жою ханом (жою - уничтожить).

А в это время, сидевший в темнице Ою хан, узнав о происходящем, написал правителю письмо в виде узора.

Жою хан прочитал из него следующее:

- Повелитель,
ты сейчас очень силен...

На твоих плечах сидят твои покровители - два дракона... Ты думаешь только о себе и о своей корысти.

В один из дней ты и твое ханство обратятся в чудовище...

Но Жою хан не обратил внимание на сказанное в письме и продолжал стоять на своем. По-прежнему истреблял народ и обрекал его на голод.

Первый почин

В нашем университете 2 марта этого года впервые состоялась научная студенческая конференция на немецком языке.

Магистранты естественных факультетов делали доклады на немецком языке о своей кафедре, научной работе и будущей профессии. Все было как на обычных научных конференциях, с плакатами и демонстрационным материалом.

Отлично справились с задачей магистранты биологического факультета. Замечательный доклад сделала Чирикова Марина о направлении исследований кафедры зоологии, обстоятельно рассказала о перспективах развития биотехнологии в Казахстане Плескач Екатерина. Затаив дыхание, все слушали Жаманбаеву Гулю (химфак, кафедра общей химии и экологии) об охране окружающей Среды. Проблемам экологии был посвящен и доклад магистрантки этой же кафедры Молдагазиевой Алии. Очень волновалась Мангазбаева Раушан, но ее доклад о новых полимерах, так же, как и доклад Берганаевой Гули о бензольных дериватах, произвел хорошее впечатление. Физический факультет представляла Алимгазинова Назгуль, географический - Абдрахимов Куанышбек, его доклад о режимах стока р.Сыр-Дарьи вызвал оживленную дискуссию, ему было задано много вопросов, на которые он полностью ответил (и все это на немецком языке!). Хикметов Аскар и Егишев Дмитрий делали доклады о математике Древней Греции и развитии математики в XV111 столетии.

Волей случая я оказалась на этой конференции и получила огромное удовольствие. Это отличная практика для совершествования знания иностранных языков применительно к своей специальности. Не могу не порадоваться, что и на этот раз наши химики оказались на высоте: 40 % докладов были сделаны магистрантами химического факультета. Хочется поблагодарить великих тружениц и энтузиастов своего дела - преподавателей кафедры иностранных языков естественных факультетов - Комарову Веронику Валентиновну, Гостеву Тамару Дорофеевну и Кюн Веру Григорьевну за организацию и проведение такой замечательной конференции.

Отделение немецкого языка кафедры иностранных языков КазГУ на протяжении многих лет ведет целенаправленную работу среди студентов и сотрудников университета по овладению знаниями языка в своей специальности. В полной мере я сама оценила преимущества технического специалиста, владеющего иностранным языком, когда на Международной конференции по аналитической химии в Алматы в 1998 году я оказалась единственным специалистом, квалифицированно владеющим техническим немецким языком и смогла общаться с коллегами из Германии и Австрии. Тогда я достойно выдержала экзамен не только как специалист по аналитической химии и атомной абсорбции, но и как переводчица. В этом моем успехе несомненная заслуга наших преподавателей кафедры иностранных языков: Тамара Дорофеевна учила меня в студенческие годы (сейчас она учит мою дочь, Плескач Екатерину), Вероника Валентиновна помогала совершенствовать мои знания уже в зрелом возрасте, за что я им бесконечно благодарна. Пользуясь случаем, поздравляю их с весенним праздником и желаю им здоровья и творческих успехов на долгие годы.

Еще желаю, чтобы нынешний почин стал ежегодной традицией, такой же, как наши научные студенческие конференции на русском и казахском языках.

Г.Д.ЧИРКОВА,
доктор химических наук.

"Ұлыс бақты болсын,
Төрт түлігі ақты болсын!"

Роль молодежи в современном обществе

(Размышление в канун Наурыза)

Герольд БЕЛЬГЕР,
писатель, лауреат Президентской премии мира и духовного согласия 1992 года, лауреат Союза писателей Казахстана им. Б.Майлина, заслуженный работник культуры РК.

Заявленная тема, конечно, пугает: слишком объемная, широкоохватная. Да и звучит диссертационно. К тому же в канун Наурыза я лично размышляю примерно так же, как и накануне, скажем, дня Скакуна или Дыни, отмечаемые широко в одной недалекой стране.

А вообще–то я однозначно полагаю, что роль молодежи в современном обществе явно принижена и задавлена. Молодежь ныне у нас сама по себе, а общество само по себе и – подобно Западу и Востоку у Киплинга – они никак не сойдутся. Сама молодежь повинна в этом меньше всего.

И еще я прекрасно сознаю, что сетовать на молодежь и брюзжать по-стариковски в своем углу и не справедливо, и не плодотворно. У каждого поколения своя ментальность, свои причуды, свой жребий и своя доля в общечеловеческом контексте. И утверждать, что в мои молодые годы вода была мокрее и сахар слаще - и смешно, и глупо.

Очевидно, однако, что нынешняя молодежь не играет той роли в обществе, которая предназначена ей по статусу и природе. В результате мало "роли", зато много несуразностей, нескладности и всего остального.

Проиллюстрирую сказанное конкретными примерами.

...Ежедневно в одно и то же время группа заслуженных пенсионеров совершает моцион у памятника Чокану. И в то же время к этому месту съезжаются на своих иномарках зеленая, но крутая молодежь. Тусуются. Курят. Пьют. Поплевывают. Балдеют. Гогочут. Время от времени парочки ненадолго исчезают в салоне тулпаров. Ловят кайф. Юные. Ухоженные. сытые. Пустоглазые. Наглые. Потом дикая ватага разъезжается, вздыбливая железные тулпары, пугая пенсионеров, детей и бродячих собак, оставляя на месте тусовки отработанные предметы цивилизации.

"Астафиралла! – шарахаются пенсионеры. – Что за молодежь!" Попробуй им сделать замечание: зашибут, оскорбят, затопчут. Старики, как говорят казахи, от удивления хватаются за ворот. Откуда эти молодые люди взялись? С неба свалились, ойбай?!

...Случается, приглашают меня в студенческую аудиторию. Для затравки спрашиваю: "Кто назовет пять выдающихся современных казахских писателей?" Пауза. Потом вразнобой раздается: "Олжас Сулейменов", "Мухтар Шаханов", с запинкой: "Чингиз Айтматов". Не бывало, чтобы сходу назвали бы пять имен. Говорю: "Назовите три спектакля, которые вы смотрели за последний год в театре". Молчок. Вздох. Даже педагоги смущенно опускают головы. Иду дальше: "Какие книги вы читали за последнее время?"

Встает верзилистый парень, жестко вперяет в меня возмущенный взгляд. "Вы что, агай! Смеетесь? Мы что, писателей слушать сюда приехали? Или книжки читать?! Или спектакли смотреть?! Где у нас время?! ***Мы ходим на лекции, строчим конспекты, овладеваем профессией, торгуем на базарах, толчимся на барахолке, ищем работу, крутимся, как собаки, а вы!.."***

Теперь смущаюсь я. И бормочу что-то о культуре и общечеловеческих ценностях.

...Несколько лет назад возле дома, где я живу, появился "комок" - вполне стандартный, каковых в городе уйма. Поселилась в нем юная, симпатичная пара из Южно-Казахстанкой глубинки. В родном ауле жить стало невмоготу. Днем и ночью пропадает чета в "комке", торгует разной мелочевкой. В "комке" родился их первенец. Через два года - второе дитя. Так и живут в крохотном жестяном шалаше на обочине Кабанбай батыра. Зимой и летом. В стужу и жару. Не живут - прозябают. И считают, что им еще повезло. Приезжал как-то к ним в гости отец из аула. Он был убежден, что сын хорошо устроился в большом городе. Свой магазин имеет. Старик, потрясенный житьем-бытьем своих детей и внуков, выбрался из "комка", пробормотал в отчаянии: "Мынау сүмдық қой!" - !Это же сущий кошмар!"...

Так вот, какова роль этой молодой семьи в современном обществе? И сколько такой молодежи в нашей стране? были ли в истории казахов современные "сейфуллинцы", "саинки", барахольные мастерства, общежитские притоны?!

Конечно, я знаю и другую молодежь, имеющий свой кров, реальную мечту, целеустремленную, учащуюся всерьез, дерзающую, процветающую. Но достойную ли роль играет она в обществе? Ай, сомневаюсь...

Но я ведь не о тех и не о других. Я совсем о другом. О роли, которой в сущности нет, а должна бы быть. О государстве, о режиме, о власти, которые должны бы были решать эти вопросы кардинально, а не пускать на самотек, грохоча в барабан демагогии и пуская пыль в глаза. Сознательная молодежь чувствует себя потерянным поколением.

Нет, что-то явно не так в датском королевстве...

Сюй-Тао:
"Мұнда аса көрнекті ғалым-мамандардан ұстаздар қосыны жасақталған..."

Сюй-Тао -
ҚХР қазіргі заманғы халықаралық қатынастарды зерттеу орталығының аға маманы, Әл-Фараби атындағы ҚазМУ халықаралық қатынастар факультетінің аға стажері, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент.

- Қазақстанға келіп, оның ішінде ҚазМУ-де білім асырып жатқаныңызға жарты жылдан астам уақыт болыпты. Бұл меніңше бірер университетке жалпылай баға беруге жеткілікті уақыт деп ойлаймын. Сондықтан бізге Қытайдың жоғары оқу орындарымен салыстыра отырып, ҚазМУ туралы пікіріңізді айтып бермес пе екенсіз?

- Менің жалпы зерттеу объектім Орта Азия және Қазақстан Республикасы. Оның үстіне өзіңіз айтқандай, мұнда келіп білім асырып жатқаныма да біраз уақыт болды. Осы барыстағы оқыған-түйген, көрген-білгендерім негізінде, ҚазМУ туралы көңілге бүккен ойлар жоқ емес.

Ең әуелі Қазақстан Республикасы Орта Азия елдері ішіндегі экономикалық реформа, қоғамды демократияландыру жақтарында алда келе жатқан мемлекет. Бұл реформа елдегі білім беру жүйесіне де өз ықпалын тигізері даусыз. Соның жанды да жарқын мысалы ретінде ҚазМУ-ды айтқан болар едік. Бұл оқу орнының ең басты ерекшелігі - мұнда аса көрнекті ғалым-мамандардан ұстаздар қосыны жасақталған. Онсыз мына заманда білікті маман дайындпаудан ауыз ашу қиын. Сосын ҚазМУ-дың әлемнің көптеген елдеріндегі аса беделді жоғары оқу орындарымен достық-істестік қарым-қатынасы бар екен. бұл дегеніміз ҚазМУ-дің ұстаздар мен студенттер қауымының білім жүйесін жаңалауына, таным-пайымдарын терендетіп отыруына мол мүмкіндік береді деген сөз. Тағы бір сүйінерлік жағдай ҚазМУ-де компьютерлендіру толық жүзеге асқан деуге болады. Мынау ақпарат заманы, бұл заманда компьютерсіз, интернетсіз бірдеңе істеу мүмкін емес.

Ал Қытайдың жоғары оқу орындарымен салыстырсақ, кейбір айырмашылықтарды байқауға болады. Қытайдың жоғары оқу орындарында студенттердің бос уақыты аз болады. Тіпті күні бойы 6-8 сағат сабақ оқыса, түнде еріксіз оқу залына жинап алады. Демек студенттің өз қалауымен жұмыс істеуіне мүмкіндік жоқ. Ал ҚазМУ-де керісінше, студент еркін. Сабағына келеді, қалған уақытты өзі пайдаланады. Ал күнделікті күшпен мәжбүрлеудің өнімі аса керемет бола бермейді.

Сосын Қытайдағы жоғары оқу орындарында мамандыққа аса қатысы жоқ пәндер көп оқылады. Ал ҚазМУ-де мамандыққа тікелей қатысы бар пәндер ғана оқытылады екен. Бұл менше өте дұрыс. Себебі ертең істетілмейтін біліммен бүгінгі ұстаздардың - шәкірттердің уақытын босқа алудың керегі жоқ. Тағы бір мені таң қалдырған жағдай, бізде - Қытайда жоғары оқу орындарының ұстаздарының жылдық жұмыс жүктемесі 250-300 сағат айналасында болады. Мұнда 750-800 сағатқа дейін барады екен. Сонда бір ғана пәнмен осынша сағатты орындап шығу қиын. Егер бір мұғалім 2-3 пәннен сабақ беретін болса, онда ол мұғалімнің оқыған дәрісінің сапасы қандай болады? Біздің елде бұған өте ерекше мән беріледі. Яғни, жоғары оқу орындарының ұстаздары қажетіне қарай бір жылда немесе екі жылда бір рет "сабағына дайындалады" - лекцияны қайта жазады. Оның мерзімі не бір оқу маусымы, немесе бір жыл болуы мүмкін.

- Жазған жаңа лекциясы кафедра немесе факультет деңгейінде қаралады ғой.

- Міндетті түрде. Себебі ол "сабаққа дайындалған" кезде жалақысын алып отырады ғой. Сондықтан, білімнің, сол пәннің соңғы жетістіктерімен ұстаз мықтап қарулануы керек деген сөз. Сонда ғана оның лекциясы аудиторияға жіберіледі. Мұндай жағдай ҚазМУ-де ұстаздарды шетелге жіберу жолымен жүзеге асырылады екен. Бұл да өте жақсы әдіс. Алайда барлық ұстазды топырлатып шетел асырып жіберу қиын ғой. Ондайда әлгідей, елде жүріп-ақ білімін толықтыруға мүмкіндік жаратқан дұрыс шығар деп ойлаймын. Танымы көнерген, білімі ескірген ұстаз - бүгінгі заманға (тіпті ертеңге) лайық маман кадр дайындай алады дегенге сену қиын.

- Ал ҚазМУ-ден өзіңіз қалай білім алып жатырсыз?

- Ойдағыдай білім алып жатырмын деп айтуыма толық негіз бар. Себебі, мен көріп жүрмін, Алматыдағы (тіпті біраз шетелдерде де болған) барлық жоғары оқу орындарымен, өзге де елдердің оқу орындарымен салыстырғанда, ҚазМУ-дің мүмкіндігі мықты. Кадр базасы,, материалдық жағдайы түрғысынан әлемнің көптеген оқу орындарымен теңесе алады. Осындай оқу орнына келіп, білім асыру орайына ие болғаныма мақтанамын.

- Қазақ халқының ұлттық жаңа жылы "наурыз" келді...

- Иә, иә! Жаңа ғасырдағы жаңа ұлу жылында Қазақ еліне бақыт, ҚазМУ-ге мәртебе тілеймін!

- Әңгіменізге рахмет.

Қонақтан қытайша сыр суыртпақтаған
Базан ҚҰДАЙБЕРГЕНҰЛЫ.

Үндістанға - 50 жыл!

Жуырда Шығыстану факультетінің урду және хинди тілдері бөлімінің ұйымдастыруымен Үндістанның республика болып жарияланғанына 50 жыл толуына орай салтанатты кеш өтті.

Кешке Үндістан елшілігіндегі үнді мәдени орталығының директоры Стобдан мырза, университет проректоры Ф.Б.Байымбетов, факультет деканы Н.Алдабек қатысты.

Хинди тілі бөлімінің ашылғаннан бері керекті әдебиет, оқу жабдықтары, компьютер оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етіп жатқан үнді мәдени орталығы бұл жолы да құралақан келмепті. Үндінің алып дастаны "Махабхаратаның" 40 видеотаспаға жазылған толық сериясын сыйға тартты.

Үнді әуені мен биіне бөленген тартымды кеш викториналық сұрақтармен және әдемі әзілдермен әрлене түсті. ең бастысы кешке қатысқан әрбір жан үнді мәдениетінің бір бөлігімен танысып, өзі үшін беймәлім Үндістанды ашып қайтты.

Зәуре ЫСҚАҚОВА,
Ғалым БОҚАШОВ,
үндітанушы оқытушылар.

4

Люди начали гибнуть. Ою хан, не вытерпев, отправляет еще одно такое письмо.

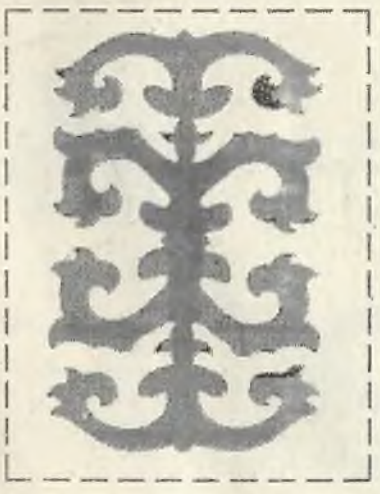

Жою хан прочитал из него следующее:

"Дух истребленного народа птицей смерти вьется над твоей головой.

А вороны и стервятники поедают мясо мертвых

людей прямо на твоих глазах. Если не остановишься, быть тебе добычей птицы смерти".

И хан осознает, что это горькая правда. Но, поняв даже это, он делает вид, что не понял.

Однажды его единственный сын отправился на охоту, с целью истребить всех зверей. И вот, когда он начал убивать всех зверей без разбору, одна сова кинулась на него и выклевала ему оба глаза.

Ослепший побрел куда глаза глядят, упал со скалы и умер.

А в это время Жою хан уже начал розыски своего сына.

"Я лишу головы того, кто оповестит меня о смерти моего сына!". После такого указа, никто не осмеливался сказать об этом.

Ою хан сам вызвался отправиться на поиски мальчика. Жою хан выпускает его из заточения и отправляет в дорогу. Ою хан, взяв свои лекарства и инструменты пошел по лесу и вдруг услышал из-под камня измученный голос: "Смерть Жою хану!". Подняв камень, он увидел раненную в бедро серую мышь. Ою хан перевязал ей рану, дал лекарство и отпустил.

Ою хан начал лечить и давать лекарства всем раненым зверям, которые встречались ему на пути. Перевязывая сломанное крыло сове, он спросил у нее:

- Видела ли ты сына Жою хана?

На что сова ответила:

- Кровопиица ханский сын, ранив серую мышь, архара, оленя, тигра, яка и выбросив на сушу рыбу, решил на обратном пути их всех прирезать. Вот тогда, я и лишила его обеих глаз. Потому что все эти звери были последними обитателями леса, посаженного Ою ханом. А ханский сын сейчас лежит мертвый, на дне озера.

Узнав о случившемся, Ою хан, по возвращении домой, отобразил всю историю на ковре в виде узоров и принес ковер Жою хану. Голодный и обнищавший народ собравшись тоже пошел за Ою ханом. Придя во дворец, Ою хан расстелил ковер перед Жою ханом...

АНА ТІЛІҢ - АРЫҢ

Іс қағазын оқытуға іскерлікпен қарайық

Сәлима ҚАЛҚАБАЕВА,
филология ғылымдарының кандидаты,
қазақ тілі кафедрасының аға оқытушысы.

Ана тіліміздің шын мәнінде мемлекеттік тіл деңгейіне көтерілуі ресми және жеке іс қағаздарын таза қазақ тілінде жүргізуді күнделікті өмір дағдысына айналдыруға тікелей қатысты. Республикамыздағы қазіргі демографиялық жағдайдың өзі осы міндетті алдымызға тартып отыр. Мәселен, Батыс және Оңтүстік Қазақстан облыстарында қазақтардың үлес салмағы 65-тен 94 пайызға дейін артқан. Енді осы облыстарда барлық салалардағы іс қағаздарын қазақ тілінде жүргізу қазжеттігі дау тудырмаса керек.

Ресми іс қағаздарын ана тілімізде сауатты жүргізудің лайықты үлгісін республикамыздың жоғары оқу орындары көрсетуге тиіс.

Әл-Фараби атындағы ҚазМУ ректорының 1999 жылдың қаңтар айындағы бүйрығы жалпыхалықтық мәні бар осы істің мақсат-мүддесімен үндес болып келді. Университет бойынша іс-қағаздары қазақша жүргізіле бастады. Аталған бүйрықты орындау жолында қажетті шаралар атқарылып, қолайлы жағдай жасалуда. Іс қағаздарын қазақ тілінде жүргізуді оқытудың тәсілдік негіздері мен әдістемесі жеке пән ретінде оқу процесіне енгізілді. Осы орайда айқын қимыл көрсетіп, іскрелік таныткандардың алдыңғы қатарында филология факультеті болғандығын атап айту керек. Үстіміздегі оқу жылынан бастап іс қағаздарын оқыту факультативтік сабақтар ретінде оқу жоспарынан орын алды. Осындай өмірге қажетті игілікті бастамалар басқа да факультеттерде жалғасын тауып жатса нұр үстіне нұр болар еді.

Іс қағаздарын оқыту жалпы университеттік көлемде оқу жоспарына енгізілмегенмен қазақ тілі кафедрасы барлық факультеттерді қамтып оқытуға күш салып келеді. Орыс аудиторияларында жүретін қазақ тілі пәні бойынша іс қағаздарының жеке тақырыптар ретінде өтілуі бұл сөзімізге дәлел бола алады. Мақсатты іске тіл мамандарының белсенділік танытып кірісуі студенттердің қазақша сауатын арттыруға деген жауапкершілікті терең сезінуінен деп білеміз. Алайда осы саладағы оқу құралдарының жеткіліксіздігі, сағат сандарының аздығы бұл іске кедергі болуда. Солай бол түрса да, өмірге қажетті пәнді оқыту лайықты жалғасын табуға тиіс. Іс қағаздарын қазақша оқыту жалпы университеттік пән ретінде барлық факультеттердің орыс және қазақ аудиторияларында жүргізілгені дұрыс.

Бүгінгі студент - ертең маман. Олардың қай-қайсысына да келешекте іс-қағаздарымен жұмыс істеуге тура келетіні анық. Мамандық иесінің біліктілігі сол түста көрінетін болады. Сондықтан да студенттерімізге іс қағаздарын қазақша жүргізуді университет қабырғасында үйретуіміз керек.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬ ГЛАЗАМИ СТУДЕНТА

"Главное - знание..."

Началось все обыденно. Первый курс, первый семестр, первый сентябрь. И вся прелесть на этом заканчивалась. А дальше начиналось самое фантастическое: лекции на иностранном языке, впрочем семинары тоже (тогда я абсолютно не владела казахским языком).

И главное требование - ты должна, непременно обязана усвоить пройденный материал, иначе... И, конечно, больше всех преуспевала в этом она, загоняя меня в неописуемый трепет. Но она умела не только требовать, также и поощрять. Одно лишь ее "Я знаю, ты сможешь. Прояви свои скрытые способности". заставляли меня неустанно "сторожить" читалку, перелистывать все десять томов толкового словаря казахского языка, бегать на курсы и даже во сне зубрить новые слова... Я старалась оправдать ее доверие, "стать грамотной" во чтобы это не стоило.

Ее не смущал ни мой ломанный казахский, ни мой дикий акцент, содержание было единственным, что ее волновало. И сегодня, по происшествии почти трех лет, при воспоминании о тех временах , мгновенно перед моим мысленным взором стоит она: учитель не по профессии, а по призванию, чуткий психолог, человек прекраснейшей души - Кабылгазина Клара Кабылгазиевна.

И в этот дивний весенний день у нее круглая дата, пятидесятилетний юбилей.

– Клара Кабылгазиевна, расскажите о себе.

– Я буду коротка, без хронологических уточнений. Окончив среднюю шк олу и два года проработав (по госмероприятию) воспитателем в школе–интернате, в 1968 году поступила в КазГУ. В те годы у нас деканом был профессор Амандосов. После вуза отработку проходила в районной газете "Путь Ильича", затем работала в "Егемен Казахстан" в отделе собкоров. И опять КазГУ, теперь уже в качестве преподавателя.

– А почему ваш выбор пал именно на журналистику.?

– В школьные годы я была активным организатором настенных газет. Мой отец хотел, чтобы я поступила в кооперативный институт, даже выхлопотал направление. Но я наотрез отказалась, я хотела писать, творить, а не торговать. Человек должен делать то, что ему по душе. Теперь я понимаю, что выбрала свой единственный верный путь. Я пишу не только статьи, но и увлекаюсь прозой. В скором будущем планирую выпустить сборник рассказов и повестей "Сап көңілім - сап", что в переводе означает "успокойся, душа, успокойся". Да, ведь многое хочется переделать, доделать, успеть, но это не всегда удается, приходится мириться.

– Скажите, а какими студентами вы были?

– О, в те времена наше сердца были переполненны энтузиазмом, высоким стремлением. Мы посещали литературные вечера, с удовольствием учили наизусть стихи. Были очень жизнерадостными, сплошь оптимисты. В нынешних студентах э того нет и в помине, каждый озабочен лишь самим собой. Мы были один за всех, и все за одного. Понимать других, сопереживать в неудачах, и также радоваться успехам, разделять чужое горе и радость, ведь человек тем и отличается, что он чувствует сердцем, душой, помогая ближнему.

И этого принципа я придерживаюсь всю свою жизнь.

– Что бы вы по желали студентам?

– Первое, что я скажу, это не теряйте напрасно драгоценное время. Вы живете в вет высоких технологий, не отставая шагайте в ногу со временем. Приобщайтесь к мировой цивилизации. Чем глубже будут ваши знания, тем большего вы достигните.

И, конечно, немного оптимизма. Поднимите голову, взгляните на небо. Улыбайтесь. Счастье заключается в самой жизни. Да, у нас сейчас не самые легкие времена, но это еще не повод, чтобы опускались руки. Научитесь жить и замечать х орошее.

– Вас можно назвать счастливой?

– В принципе да.

– Спасибо вам за вашу беседу.

Кальбинур ХОШНАЗАРОВА.

Что век XX нам оставил?

Пролистав страницы прошлого и оглянувшись назад, мы видим, что XX век это самый прогрессивный век. В нем было сделано 75% открытий, XX век принес с собой свободу народам и "атомный прогресс". Для Казахстана XX век принес ветер перемен и просвещения, но были и репрессии...

Многим известна печальная участь казахской интеллигенции: А.Байтурсынова, М.Дулатова, А.Букейханова и многих других.

Тех, кого в те годы не тронула волна репрессий, вынуждены были поменять свои взгляды. Великая Отечественная Война - еще одна тяжелая участь выпала на долю народа Казахстана. На фронт отправляли еще совсем молодых юношей и девушек. Но в это время казахской интеллигенции выпадает шанс заниматься наукой. Например, в то время в КазГУ с лекциями выступали профессор Е.Бекмаханов, К.Сатпаев, и многие др. События 86 г. явились началом пути к независимости Казахстана. И в 91 г. Казахстан официально получает статус суверенного государства.

Что XXI век нам принесет? Какое будущее ждет нас? Не знает никто.

Айнур КАРГАЛИНОВА.

5

Узоры ковра были необыкновенно красивыми, а цвета завораживали.

Жою хан, рассмотривая узоры ковра, долго думал и мысленно сделал следующий вывод:

- Сын мой покорил немало вершин,

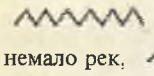

переплыл немало рек,

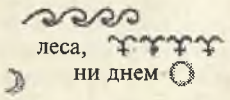

прошел через густые леса,
не отдыхая ни ночью, ни днем

Столкнулся лицом к лицу и с птицами...

На пути встречался ему олень...

Встретился хозяин гор архар...

Даже як...

Бедняжка сын сразился даже тигром...

и с рыбами...

Похоже противостояли ему

даже мыши...

Сын мой, лучше бы ты показал свою силу не зверям, а врагам! Жив ли ты или мертв? Стой, а это что за узор? Это значит, что сын мой раздвоился, то есть его душа отделилась от тела.

ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ!

Ардагер аға 70-те!

Ардагер журналист, ұлағатты ұстаз, білікті ғалым әм ширек ғасырдан астам уақыт университетімізде еңбек еткен ***Әбілфайыз ЫДЫРЫСҰЛЫН*** бүгінгі мерейтойымен шын жүректен құттықтаймыз.

Әбекең 1953 жылы ҚазМУ-дің филология факультетінің журналистика бөлімін үздік дипломмен бітірген соң еңбек жолын республикалық "Қазақстан пионері" газетінде әдеби қызметкер ретінде бастады. Содан барып, "Лениншіл жас" басылымында жетекші міндет атқарды.

Өзінің тәжірибесін өскелең ұрпаққа жеткізу үшін 1965 жылы ҚазМУ-ге келіп, 1993 жылға дейін ұстаздық-ғалымдық жолда қажыр-қайратқа толы белестерден өтті. Ол кісі өмірге әкелген "Фототерім", "Полиграфия өндірісі", "Газетті безендіру сыры", т.б. оқулықтары өз кезінде әділ бағасын алса, соңғы уақытта жазған "Әуезовке іңкәрлік", "Таңшолпан", "Біртуарлар болмысы", "Сыр мен шындық", т.б. эссе-толғам, әдеби-публицистикалық кітаптары ол кісіні талғампаз жазушы ретінде танытты.

Біздің газетіміздің де өміршең болуына қомақты үлес қосқан мерейтой иесіне айтар тілегіміз: қуанышыңыз ұзағымен сүйіндірсін! Қаламыңыз мұқалмай, қазақ халқының рухын серпілтер тың шығармаларды тудыра беріңіз!

КОГДА ВЕРСТАЛСЯ НОМЕР

ОБСЕ в КазГУ

29 марта в Казахском государственном университете имени Аль-Фараби прошел научно-практический семинар "ОБСЕ: Хартия Европейской Безопасности".

Семинар открыл ректор КазГУ К.Н.Нарибаев. На семинаре выступили Глава Центра ОБСЕ в Республике Казахстан У.Шоннинг , Чрезвычайный и Полномочный посол ФРГ в РК М.Либал, Чрезвычайный и Полномочный посол Королевства Испании в РК Ф.Паскуаль де Ла Парте, декан факультета международных отношений Г.Ш. Жанбатырова, профессор Марат Сарсенбаев и другие.

Цель семинара - донести до студентов и преподавателей КазГУ, в частности, факультета международных отношений, идеи и принципы ОБСЕ. В семинаре также участвовали международные организации и посольства, аккредитованные в Казахстане.

Назым ЕСКУАТОВА, Пресс-центр КазГУ.

Ұлыстың ұлы күні наурызда Дос түгіл татуласар жауыңыз да.

НАУРЫЗ-ЖЫР

Мен - қазақпын

Мен - қазақпын, ұлы халық ұрпағы,
Қазақпын деп жазамын мен жыр тағы.
Ақын емес, тілеп жүрген адаммын,
Отанымның атса екен деп нұр таңы.

Мен - қазақпын, домбыраны сайратқан,
Шу асауды мініп алып ойнатқан.
Киіз басып, арқан есіп, жүн сабап,
Киіз үйдің іші-сыртын жайнатқан.

Мен - қазақпын, қымыз ішіп, ет жеген,
Жеген асым жалғыз ғана ет демен.
Дастарханға тоқаш, шелпек, құрт салып,
Симаса да қонақ санын шектемен!

Мен - қазақпын, көкпар тартып бәйгі алған,
Үйірімде мыңдап жылқы айдалған.
Мақтан тұтар ата-бабам ежелгі,
Батыр болған, ақын болған, бай болған.

Шілдехана, түсаукесер,
сүндет той -
Қазағыма жүктелген бұл
міндет қой.
Тек ол емес, қазақ деген
Исламның
Парыздарын орындаушы үмбет қой.

Саятшылық - екінші бір кәсібім,
Ол кәсіптің білем талай тәсілін.
Алтай менен Еділ-Жайық арасы -
Ежелден-ақ тәнірім берген несібем.

Ұлы Жібек жолы өткен даламнан,
Жол бойында көптеп қала салынған.
Үлкен-үлкен керуендер аялдап,
Басқа елге аттанипты қаламнан.

Қазағымның мирасы көп қалдырған,
Хандарына тастан сарай салдырған.
Сабадағы ашып тұрған қымыздың
Бір кесесі сусынды қандырған.

Еділе Алғысбай,
Қазақ Мемлекеттік Басқару Академиясының студенті

Көктем

Айналайын, сағындырған көктемім,
Гүл-гүл жайнап, күлпырады көк белің.
Көктемгі ауа, көктемгі нұр тамаша!
Сандығынан нұр шашады көкте күн.
Алабұртып ойнақшиды жүрегім,
Кеше ғана соңғы қарды күредім.
Ала қыстай еңсем түсіп қалыпты-ау,
Наурыз-көктем енді менің тірегім.
Құлпырады туған жерім көктемде,
Асығыс бар тынысымда, өкпемде,
Туған елім, бақыт қонсын басыңа,
Жас шыбықтай ашыла бер, ашыла,
Бүрің жарып, өркендей бер, өркенде!

НАРОДНОЕ НАСЛЕДИЕ

Музыкальные инструменты народной мудрости

У каждого народа имеются легенды и сказания, которые донесли до нас бабушки и дедушки, и которые в свою очередь передадим мы нашим детям.

Таких легенд много и у казахского народа. Знаете ли вы, что существует такая наука, как инструментоведение. Долгое время думали, что у казахов имеется только четыре музыкальных инструмента, а народ использовал в основном, три - это домбра, кылкобыз, сыбызгы. Известный казахский музыкант Болат Сарыбаев собрал великолепную коллекцию музыкальных инструментов. В этой коллекции двадцать пять. Это их духовые - сыбызгы, или старинная флейта, камыс сырнай, уран (в 1880-е годы был найден исследователем А.Эйхгорном), ускирик... Ударные - асатаяк, шипковые - дабыл, смычковые - кылкобыз и кобыз (когда-то этот инструмент был двух и трехструнным, а сейчас существует четырехструнные кобызы - бас кобыз, альт-кобыз, кобыз прима).

Древним инструментом является жетыген. Болат поведал легенду о его появлении. "В глубокой древности жил старик, было у него семь сыновей. В лютую зиму погиб скот. Люди остались без еды. Поселилось в юрте горе. Смерть одного за другим уносила детей. Надо было совершать поминальный обряд. Отец в отчаянии начал долбить кусок дерева... Первую струну он натянул и подставил под нее подставку, когда умер старший. Отец сложил погребальный плач - жоктау. Это был кюй "Қарағым" ("Родной мой"). Так постепенно появилось семь струн и кюи "Қанат сынар" (Разбито крыло"), "От сөнер" ("Погасло пламя"), "Бақыт көшті" ("Утерянное счастье"), "Күн тұтылды" ("Затмилось солнце"), "Жеті баламнан айырылып құса болдым" ("Горе утраты семи детей").

Такова история создания жетыгена. Но не только у него есть своя история. В поэме "Алпамыс батыр хикаясы", созданном в XYII веке, батыр Алпамыс из костей сделал сырнай и спас свою жизнь, играя на нем. И еще множество других легенд о музыкальных инструментах. Мы не можем забыть их звучание, а наоборот, должны слушать их историю и тихо напевать своим детям, внукам.

Ольга ШМАТОВА,
студентка 5-курса.

"Поклонись Солнцу, Небу и Луне..."

Завтра нужно вставать с утра пораньше. Как бы не опоздать на занятия или на работу. Но задумывались ли вы когда-нибудь, кто или что наблюдает за нами и нашей жизнью? На этот и многие другие вопросы ответил исследователь древнейших верований тенгрианства и шаманизма, аспирант Алексей НИКОНОВ.

Корр.: - С какого времени вы увлекаетесь тюркологией и шаманизмом?

А.Н.: - Увлекаюсь порядка 10 лет, занимаюсь научными исследованиями 5 лет со 2-го курса. Тема шаманизма и тюркизма проходит через всю мою жизнь. Истоки всех религий заложены в шаманизме и тенгрианстве. Когда человек появился на свет и посмотрел на солнце - удивился, что он есть и поклонился ему. Также был безгранично удивлен небу, луне, деревьям, горам и другим явлениям и также поклонился им. Ведь все окружающее человека - добрые и полезные вещи для него...

Корр.: - Вы выпустили несколько книг, касающихся тенгрианства?

А.Н.: - Да. Последняя работа (на самом деле она не последняя) носит звание "Алтын битик", что в переводе с тюркского "Золотая книга". Здесь я пытаюсь реконструировать древнетюркскую мифологическую систему. До меня ученые проводили исследования только на основе мифологии казахского народа. Я же попытался провести сравнительный анализ между мифологией алтайцев, тюрков Южной Сибири и других древних тюрков.

Корр.: - В чем, по-вашему, особенность тенгрианства среди других религий?

А.Н. - Особенность тенгрианства в том, что эта религия очень древняя и встречается у многих народов. Тенгри в переводе означает небо, у казахов звучит как тәнір, у китайцев - тян, у древних шумеров - денгир. Тенгрианство более древняя чем древнегреческая вера и ровесница древнеегипетской. Также хочу отметить что тенгрианство имеет связь с шаманизмом, поэтому является самой древнейшей на Земле. В тенгрианстве также как и в других древних верованиях, существует несколько божеств, а точнее их семь. Среди них: Тенгри - бог неба, Умай - богиня земли и женственного начала, Ерсу - покровитель всего живого на земле и Ерлик - бог мужества и покровитель нижнего мира. После смерти человека судит Ерлик и он решает станет ли он аруахом (святым духом) или превратится в албасты, тейрана (черта).

Корр.: - Планируете ли вы и в будущем изучать тенгрианство?

А.Н. - Безусловно, буду заниматься исследованиями этой религий. В дальнейшем собираюсь изучать лечебные приемы, которые применяются шаманами во время ритуалов. Это огромный пласт науки. Сопоставлю с мифологией древних народов, также с течениями шаманизма других стран и народов.

Корр.: - Наурыз праздник - тенгрианства?

А.Н. - Наурыз - это языческий праздник, который отмечался многими народами в древности. Наурыз отмечается весной 22 марта как тюрками так и славянами, персами. Наступает в этот день весеннее равноденствие. В тенгрианстве - это зарождение солнца, рождение природы, выгон скота, сев полей.

Корр.: - Ваши пожелания нашим читателям в канун праздника Наурыз?

А.Н.: - Хочу пожелать, чтобы наши люди-евразийцы немного больше думали о своей общей Родине, изучали свою культуру, пытались заниматься духовным развитием, насколько это возможно. Без духовного начала материальное не имеет особого веса. Счастья, здоровья, успехов!

Корр.: - Спасибо!

Назым ЕСКУАТОВА.

С 16 ПО 18 МАРТА - МУСУЛЬМАНЕ ВСЕГО МИРА ПРАЗДНОВАЛИ КУРБАН АЙТ

Праздник света и доброты

Бисмиллахир-рахманир-рахим! Уважаемые мусульмане. Прошел светлый праздник Доброты- Курбан айт. Общеизвестно, что религия Ислам появилась 14 веков тому назад. В настоящее время в мусульманской вере находятся полторы миллиарда жителей планеты Земля. Ислам - одна из самых трех крупнейших религий современности. А Курбан айт - один из священных праздников Ислама.

Всего, оказывается, за историю цивилизации было 124 тысяч пророков, и имена 25-ти написаны в священной книге мусульман - Коране. Пророку Ибрагиму (сравните в Библии Авраам) как-то приснился сон (Ибрагим - отец Исхака и Исмагила. От Исхака ведут свой род евреи, от Исмагила - арабы). Во сне Аллах (да святится имя его) приказал принести в жертву сына Исмагила. Ибрагим рассказал свой сон сыну и сказал:

- Сын мой, я видел сон и в нем приказано принести тебя в жертву. Подумай и скажи свое мнение.

- Отец, - отвечает сын без раздумий, - если Аллах приказал, то надо выполнить этот приказ, я не против.

Когда пришло время исполнить приказ, то нож затупился и тут случилось чудо - с неба упал перед Ибрагимом агнец. Это была благодарность Создателя за непоколебимую веру. Ибрагим приносит в жертву агнца. И с тех пор повелось приносить в жертву животных. Аллах остался доволен готовностью к жертве как сына так и отца. Об этом написано в 101-109 айте Корана, в суре Саффат. И с тех пор в честь этого чуда-события мусульмане ежегодно празднуют праздник Курбан айт - или Праздник жертвоприношений.

К празднику готовятся загодя, убирают в доме, выставляются напоказ нарядные вещи. Первый день Арапа - считается днем жертвоприношений, режут жертвенных животных - овец, коз, можно коров, даже верблюдов, но не разрешается: лошадей, домашних птиц и другую живность. Казахи пекут лепешки, баурсаки.

В течение трех дней столы стоят накрытыми, люди ходят в гости к друг-другу. В эти дни нельзя стирать, убираться, выполнять "черную", "ручную работу". Нельзя ссориться. Требуется читать молитвы, поминать покойных родственников, думать только о светлом и хорошем...

Как и в прошлом году, в нынешнем - Праздник Курбан айт совпал с Наурызом - древним Восточным праздником - это считается доброй приметой - от будущего ждут благоденствия, Света и Доброты.

Пусть и ваш дом, дорогой читатель, придут Счастье и Радость вместе с этими праздниками!

Нарбинь КЕНЖЕГУЛОВА.

Жою хан вскочил с места и вскричал:

- О, судьба! Неужели смерть моего единственного сына - правда? Смерть тебе!!! - с этими словами Жою хан хватает свой меч и кидается на Ою хана. Тогда Ою хан отвечает:

Дат, повелитель! Не ты ли говорил, что отрубишь тому голову, кто осмелится сообщать тебе о смерти твоего сына? (Дат - это восклицание о снисхождении. Обращание к владыкам. У казахов есть пословица "Хотя голову можно и отрезать, языка не отрежешь", то есть надо говорить истину).

- Да, говорил! - отвечает разгневанный хан.

- Тогда о смерти твоего сына и я, и весь народ только что услышали из твоих уст. Сказал, держи слово. В таком случае твоя голова должна слететь с плеч, - сказал спокойно Ою хан. Весь народ его поддержал. Таким образом собственный указ Жою хана обернулся против него. Народ провозгласил Ою хана своим повелителем, подняв на белой кошме, посадив в белую юрту, принеся в жертву белого верблюда, сделав пир на весь мир.

Спустя немного времени, народ вновь обрел свою духовность и стал развивать исконное искусство.

***

На этом, ребята, сказка об Ою хане и Жою хане закончилась. Теперь вы сами постарайтесь сделать узоры, опираясь на сказку или придумайте сказку по узорам. Давайте попробуем.

Сперва возьмите квадратный лист бумаги -

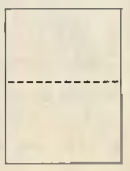

Сложите его по центру

Сложите еще раз...

А теперь на этом, сложенном вчетверо листе нарисуйте

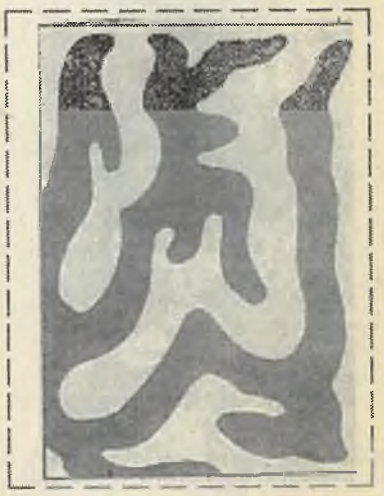

следующий узор.

... Вырежьте ножницами заштрихованные места и приклейте на бумагу.

Обратите внимание на форму и очертания узоров, их соотношения и взаимосвязь.

Помните, как Жою хан читал письма посланные Ою ханом?

Ну-ка, попробуйте найти значения связанные с этой сказкой и вырезанных вами узоров.

Сначала найдите на каждой части узоров определенный силуэт.

...1. - Сурок, стоящий начеку у входа в свою норку.
...2. - Два голубя, парящих ввысь.
...3. - Резво скачущий скакун.
...4. -Взбирающаяся на дерево куница.
...5. -Одна из лесных животных.

Дальше, попробуйте сами, на основе этих образов, их движений сочинить сказку.

Для самостоятельной вырезки и раскрытия их значения, мы дополнительно предлагаем нежеследующий узор.

ӨТКЕН КҮНДЕ БЕЛГІ БАР

Ауған жарасы жүрегімде

Мінәмжан МАХСҰТ,
ауған соғысының ардагері, ҚазМУ-дің баспа ісі және редакциялау кафедрасының ассистенті.

Әмудария әлі үнсіз

Осыдан он бір жыл бұрын, ақпанның 15-і. Термез шаһарынан онша алыс емес жердегі Достық көпірі Ауғанстан мен Өзбекстан шекарасын бөліп тұратын Әмударияға салынған. Бер жағында асфальтталған үлкен алаң бар. Дәл осы күні дәл осы жерден Ауғанстандағы Кеңес әскерлерінің шектеулі контингенті өз Отанымызға толық құрамда оралғандығы жайында қырқыншы армияның қолбасшысы генерал Громов Орта Азия әскери округінің қолбасшысына баяндады.

Аланда әскерилер парады жүріп өткен соң туған-туыстарымен жүздесу (!) үшін уақыт берілді. Қолдарына үлдарының аты-жөндері, әскери бөлімдері жазылған тақтайша немесе қатты қағаз ұстаған ата-аналар алаңсыз жүгіріп, әрбір топқа келіп сұрастыруда. Ондайлар көп, бәрі алаңдауда. Қолына микрофон ұстап, айқайлап жүргендер де кездеседі. Жылап жүргендер де баршылық. Осының бәрін кино лентасынан қарасаңыз көріністердің бәрі симайтын еді-ау. Бірақ сонда да телекамера, диктофон ұстаған журналистер қызу жұмысқа кірісіп кеткен. Фототілшілер де жеткілікті. Шекараның бергі жағында да осындай алаңдаушылық, арғы жағында да әлі сөне қоймаған соғыс жалыны. Тек ортадағы Әмудария ғана үнсіз, бірқалыпты ағуда. Ешкімге зияндық немесе жақсылық ойламайды, өзімен-өзі. Шіркін, соның тым болмаса бір тамшысын сөйлетер ме еді?..

Арманда кеткен азамат...

Осындай эпизодтар, тарихи шындыққа ие көріністер мені кейде ойлантады. Қазіргі "ауғандықтардың" дені отыз жастан асады. Бірақ мәңгілік он сегіз-он тоғыз жаста қалған қарулас, қанды көйлек достарымыз қаншама десеңізші. Олардың рухына арналған естелік кітап республикалық ауған соғысы ардагерлерінің күш шығаруымен жарық көрді. Солардың біреуі жайында айтып өтпесек марқұмды мен ғана емес, бәріміз ұмытқан болармыз.

Байысбеков Анарбай - қазақ жігіті. Жаркент өңірінің Алтыүй ауылынан болатын. Бірде заставада түнгі кезекшіліктен соң демалып жатқанмын. Менің орныма кезекшілікті қабылдаған сержант Демиденко оятып, "жерлесің келіп тұр" деді. Мен аң-таңмын. Айдаладағы күзет заставасына қандай адам келуі мүмкін? Қауіпті ғой, шынында да. Орнымнан атып тұрдым да, жерүйден сыртқа шықтым. Ұзын бойлы, қара торы жігіт сыртта күтіп тұр екен. Құшақтасып көне таныстардай амандастық. Артполктен екен. Баграм өлкесіндегі ыстық нүктелерде қазақстандықтар сол кездерде өте аз еді. Өздерін көрмесек Баграмдағы жерлестеріміз жайында дерек алып тұрсақ қуанып, сырттай сәлем жолдап тұрушы едік. Бірінші кездесу өте қысқа және асығыстау болды. Басқа бөлімнен "қонақ" қабылдауға тиым салынған еді. Сонда да аз әңгімелесіп, дидарласып екеуміз де құмарымыздан бір шығып алдық. Біздің қосымша күзет заставамыз Анарбайлар күзететін (бұл тек әскери жорықтан басқа кездерде. М.М.) жанармай қоймасына біршама жақын еді. Мен осы заставаға командир болып барғаннан соң да бірнеше мәрте кездесіп жүрдік. Рембаттан алматылық Пархат Азнабакиев, жанармай қоймасынан Үйғыр ауданының Сүмбе ауылынан Нұрлан Аубакировтар маған келіп тұрды. Бірақ Анарбай көбіне күндіз келе беретін. Баграмның қатты ыстығында күзетте тұру оңай шаруа емес еді. Ол келіп, су ішіп, котелогін толтырып қайтатын. Бізде бір-бірімізбен хабар алысу белгілері үстіміздің сәл биіктеу етіп автоматтан оқ ату арқылы жүзеге асатын. Анарбай осы әдіс арқылы "водовоз" жіберуімізді өтінетін. Су апарушымыз жолға шыққанда бізден "күтіп ал" белгісі беріліп, екі жақтап күзетті күшейтіп тұратынбыз. Осындай күндердің бірінде ол әскери жорыққа жүргелі тұрғаны жайында айтып, қоштасып кетті. Өзі нағыз соғыстың әскері еді. Бұл біздің соңғы кездесуіміз болған екен. Бейшара минаға жарылыпты. Қатты жарақатпен Ташкент госпиталіне түсіп, өмірінің соңғы күндерін өткізген үкісайды. Марқұм А.Байысбеков сынды қайсар жігіттеріміз қаншама десеңізші.

Осындай ойланбастықтың қайталанбауы үшін, немқұрайдылық пен соқырлықтың болмауы үшін барлығымызға осы жылдарда ауған төңірегіндегі оқиғаларға немқұрайдылықпен қарамағанымыз жөн. Ауғанстан сабақтары біздің ортақ жарақатымыз емес пе, ағайын.

НАУРЫЗ-ТАРИХ

Заманнан заман өткен, жаңарған жұрт

Сәйден ЖОЛДАСБАЙҰЛЫ,
тарих ғылымдарының докторы, профессор.

Міне, біздің заманымыздың 3-ші мыңжылдығы да келді. Тарих толқынына зер салсақ, адам атаның жаралғанынан бүгінгі күнге дейін жер бетінде сан қилы өзгерістердің болғандығы белгілі. Біз басқа жерлерді қоя тұрып, өз жеріміздегі болған тарихи уақиғаларға шолу жасап көрелікші.

1. Жаңа тас және мысты тас дәуірі

Археология ғылымының зерттеуіне қарасақ, Қазақстанның оңтүстік аумағында Тәңірқазған, Бөріқазған деген жерлерде алғашқы адам б.з. бұрынғы 2 млн. жылдар шамасында өмір сүрген. Ал, одан кейінгі 700 мың жыл шамасында ғұмыр кешкен 9-10 жастағы баланың сүйегі Ташкент аймағында Тесіктас деген жерден табылған. Осыдан біртіндеп дамудың нәтижесінде б.з.б. YII-III мың жылдықтарға дейінгі жаңа тас және мысты тас дәуірлері кезінде өмір сүрген адамдардың тастан, мыстан жасалған құралдары Қазақстанның барлық жерінен табылған. Бұдан байқалатыны Жерімізде Адам атаның жаралып, содан біртіндеп бүгінгі күнгі қазақ ұлты деген атқа ие болған дәрежеге жеткендігі. Егер жаңа тас дәуірі кезінде адамдар тастан соққы, үккіш, қырғыш, т.б. құралдар жасаса, ал мысты тас дәуірі кезінде табиғи кездесетін мыстан құрал жасай бастайды.

2. Қола дәуірі

Бұл жаңалықтар қола дәуірі (б.з.б. II-I м.ж.) және темір дәуірі кезінде (б.з. YII-IY ғғ.) де жалғасты. Андрон мәдениеті тұрғындары мен Беғазы -Дәндібай мәдениеті тұрғындары қорғасын мен мыс қоспасынан жасалған қоланы ойлап тауып, одан қажетті құрал-сайман, қару-жарақ жасаған. Атасу, Мыржық, Ақ-Мұстапа, Ақмая деген жерлерден мыс қорытатын қоныстар табылған. Академик Қ.И.Сәтпаевтың жәй ғана есептеуі бойынша Жезқазған аймағындағы қола дәуірі кезіндегі мыс қорытушылар 2 млн. тоннадан астам руда қорытқан. Мұндай металл қорытушылар Қазақстанның барлық жерінде де болған.

3. Темір дәуірі

Темір дәуірі (б.з.б. YII-I ғғ.) кезінде ру-тайпалардың тіршілігі бұрынғыдан да жақсара түсті. Әсіресе, темірден жасалған қару-жарақ, құрал-сайман қоладан жасалған құралдарға қарағанда мықтылығы да, атқаратын қызметі де сапалық жағынан өсе түсті. Сөйтіп, енді ұсталар, зергерлер, көзешілер, диханшылар шеберлігі жетіліп, қоғамның дамуына ықпалын тигізді.

Парсы, Грек, Қытай сияқты елдердің жазба деректерінде сақ, үйсін, қаңлы тайпалар бірлестігі мемлекеттік деңгейде олардың өздерімен терезелері тең дәрежеде өмір сүрген. Олардың әлеуметтік-экономикалық қарым-қатынасының қаншалықты болғандығын археологиялық зерттеулер көрсетеді. Мәселен, алтын адам Есік қаласының түбінде сақ мәйітінің алтын киімге оранып жатуында емес, оның тірі кезінде мемлекет басқаруда көрнекті қызметте болғандығында. Ал, түрлі сән-салтанатты әшекей бұйымдармен жерленуі сақтарда тамаша зергерлердің, ұсталардың болғандығын дәлелдесе, зергерлік бұйымдар мен күміс зереннің сыртындағы жазу олардың мәдениетінің қандай дәрежеде болғандығын айғақтайды.

Ал атақты Үйсін мемлекетінің Нанды, Әлжау, Оңқа билері Қытай елімен терезесі тең мемлекеттік дәрежеде саяси қарым-қатынас жасаса, бұл қатынастары берік болу үшін қытай патшалары Үйсін күн билеріне қыздарын беріп, құдандалық қатынасқа дейін барған. Б.з.б. I мың жылдықтың екінші жартысында ата-бабаларымыздың бізге қалдырған атақ-даңқы мен мұралары жоғарыда аталғандармен шектелмейді, әрине.

4. Біздің заманымыздың I-мыңжылдығы

Ата-бабаларымыз б.з. I мыңжылдығында көптеген өзгерістер мен талай тарихи жаңалықтарды бастарынан өткізген. Бүгінгі қазақ жері, әлемге әйгілі болған Түрік қағанатының құрамында болса, ол екіге бөлінгеннен кейін Батыс түрік қағанатының басты аймағына айналды. Қағанаттың астанасы Жетісу жеріндегі Суяб қаласы болған. Қағанат ыдырағаннан кейін жерімізде Түргеш, Қарлұқ, Оғыз, Қимақ-Қыпшақ хандықтары өмір сүрген. Бұл мыңжылдықтың өзіне тән басты ерекшелігі аумалы-төкпелі заман болуында. Жерімізге шығыстан келген түркі тілдес тайпалар мен жергілікті түркі тілдес тайпалардың араласуы, билік үшін талас-тартыстың күшеюі, өкімет басына біресе түргеш, біресе қарлұқ, бірде қимақ, бірде қыпшақ тайпалары өкілдерінің келуі бірыңғай ірі мемлекет болуына мүмкіндік бермеді. Дегенмен сырттан келетін жауларға тойтарыс беріліп отырды.

Сонымен, бұл мыңжылдықтың бізге қалдырған айтарлықтай мұрасы - түркі тілінде жазылған "Күлтегін", "Тоныкөк"; Талас жәдігерлері. Бұл жазулардан аты белгілі Бұмын, Истеми, Білге сияқты т.б. елі-жері үшін жан аямай күрес жүргізген қағандар.

Әсіресе осы мыңжылдықтың аяғында Әл-Фарабидің дүниеге келіп, шығыстың жарық жұлдызы аталып, әлемге танылуы бабалар дәуірінің тот баспас алтын діңгегі іспетті.

5. Біздің заманымыздың II-мыңжылдығы

Тарих толқынына зер салсақ, б.з. мыңжылдығына қарағанда, бұл дәуірде қоғамның дамуы әрі қарқынды, әрі күрделі болған. Қазақстанның Оңтүстік және Оңтүстік шығыс аймағында Қараханид мемлекеті екі жүз жылға жуық өмір сүрген. Қалалық ғұмыр өркендеп, Сайрам, Тараз, Отырар, Түркістан, Сауран, Сығанақ сияқты атақты қалалар бой түзейді, отырықшылық дами түседі. Қалалар арасында қарым-қатынас өсіп, Ұлы жібек жолымен байланыс жақсарып, сауда күшейеді. Суармалы жер шаруашылығы дамиды. Қолөнер жанданады. Архитектуралық құрылыс жүйесі жанданып, атақты Айша-бибі, Бабажан, Қарахан, Қожа Ахмет Яссауи сияқты т.б. сәулет өнерінің ғимараттары дүниеге келген.

Бұл мыңжылдықтың алғашқы кезінен А.Яссауи мен М.Қашқари, С,Бақырғани, Ж.Игүнеки, Ж.Қарши, Отырар қаласында туған оннан астам Фарабилер сияқты тұлғаларымыз өздерінің еңбектерін бізге өшпес рухани мұра ретінде қалдырған. Біз олармен енді ғана таныса бастадық. Олардың қалдырған даналық ой-түйіндері бүгінгі біздің ұрпағымыздың таусылмас рухани байлықтары болып табылады.

Қараханидтер кезіндегі жалпы даму өзінің шырқау шегіне жете алмады. Оған басты себеп - біріншіден, қарақытайлар шапқыншылығы болса, екіншіден Монғол шапқыншылығы бұл дамуды біржолата күл талқан еткен еді. Отырар, Сығанақ, Баршынкент сияқты қарсылық көрсеткен қалалар мүлде қирады, халқы қырғынға ұшырады. Жаңадан халық болып қалыптасып келе жатқан этникалық процестер ыдырап, ру-тайпалардың көші-қоны қайта басталды. Сөйтіп, екінші мыңжылдықтың алғашқы жартысы жақсы басталғанымен, жойқын шапқыншылыққа тап болып, тоқырауға ұшырады.

Алайда қандай шапқыншылық болғанымен адамзат баласының өмір тіршілігінің арқауын мүлде үзе алмайтындығы дәлелденді. Жеріміз шапқыншылықтың ауыр жарасынан қайта көтеріле бастады. Жергілікті ру-тайпалардың өсіп-дамуы басқыншылардың өзін түркілендіріп жібереді.

XIY ғ. ішінде Шығыс тұқымының атымен құрылған Алтын, Ақ, Көк Ордалар, Моғол, Әбілхайыр хандықтары сияқты мемлекеттер құрылғанымен олардың халқы жергілікті этникалық құрамда дами бастайды. Бұл дамудың шырқау шегі XY ғ. орта кезінде Жәнібек пен Керей бастаған қазақ хандығының шаңырақ көтеріп, қазақ халқының этникалық құрылуы аяқталады.

Міне содан бері 500 жыл болды, қазақ елі, қазақ жері деген атқа ие болып, өмір кешіп келе жатқан жайымыз бар. Бұл мезгілдің ішінде де қазақ халқы өзінің басынан талай шытырман тарихи уақиғаларды өткізді.

НАУРЫЗ-АЙТЫС 7

Газетіміздің өткен санында хабарлағанымыздай, "Қасырлар тоғысында" деген тақырып аясында Республикалық ақындар айтысы болып өтті (Алматы қаласы, Республика сарайы. Наурыздың 11-12 жұлдызында, сағ.15.00).

Екі күндік жыр додасында ең үздік айтыстардың бірі, ысылған ақын Әбілқайыр Сыздықов пен жас пері, университетіміздің студенті талант Арғынғалидың қақтығысы болды. Осы екі жұптың сөз сайысын мазмұндық үйлесімін сақтай отырып, газетіміздің мүмкіндігіне сай, сәл ықшамдап назарларыңызға ұсынып отырмыз.

Әбілқайыр Сыздықов (Қызылорда)
Талант Арғынғали (Алматы)

Талант:
Бабалар бақуат қыл бес тәнімді,
Ұмытпан сендер берер еш тәлімді
Аман ба, Алматының асыл халқы,
Байрақты, барыс мінез, асқақ үнді.
Армысың, Әбілқайыр - арқалы ақын,
Алайын жаудан мінез, достан үлгі,
Бұл айтыс мирас болған кешегіден,
Отырма құмға сызып жоспарыңды.
Кетіп тұр бүгін, аға, ойдан да алаң,
Шегінбей шайқассам деп майданда аман.
Өзіңді текті ақын деп естіп едім,
Ордасын талайлардың ойрандаған.
Тұлақтай табанымда таптап кетем,
Тарпаң мінез танытсаң тайрандаған.
Ақынның ойлы орамға бөлеп тілін,
Таппай тұр шабыт шыдам, жүрек тыным.
Патшамызда айтысты сынады деп,
Ақындар аз айтады дерек бүгін.
Тоқаевтан Жүрсінге дейін сына,
Қалдырма нысананнан елеп бірін
Күшін күнде танытпас палуандар,
Түсіндің бе нені айтпау керектігін?!

Әбілқайыр:
Ай, Талант, сен де шешен, дүр екенсің,
Әрине, білгеніңді жыр етерсің.
Жыбырлаған жыныңды қағып алар,
Әбілқайырға кезікпей жүр екенсің.
Әуелі сен аға деп күлімдейсің,
Отты жырмен жүректі тілімдейсің.
Тоқаевтан бастап сынап айт дейсің де,
Тоқаевты айтсаң неге діріл дейсің?
Заман қиын болып тұр күлгенменен,
Амал қанша, барлығын білгенменен.
Түлпарда отырғандай бола алмайсың,
Астыңа алтын есек мінгенменен.
Айтыс жасап жатқан ел, армысындар,
Қыл көпірдің үстінде жүргенменен.
Алланың нұры жауып талабыма,
Ағайын қолдау берсең қадамыма.
Сырдың сұлу елінен мен де келдім,
Сиынып Нартайым мен Манабыма.
Талант, талантыңды көрсетші енді,
Тікен кіріп кетсе де табаныңа.
Бас дегенге басыма шығып кетпе,
Мен жайлы сөз бар шығар хабарыңда.
Әйтпесе, тоқтай алмай қап жүрермін,
Шегініп бара жатсаң, маған ымда.

Талант:
Сенбісің айтысымның ақтаңгері,
Ақтаңгердің ашылар баптан демі.
Берекем мекенінің баласысың,
Таймаған бастан бағы, тақтан бегі.
Жазылып бауыры да келген екен,
Қазылып қалатындай шапқан жері.
Жүлқынып барасың ғой ағатайым,
Аударып кететіндей аттан мені.
Табылды тарлан боз бен мұнда ақтабан,
Сәби жыр бесігінде күндақтаған.
Қайрақтан қорлық көрген пышақтайсың,
Дегенмен, өнерің бар бұлдатпаған
Мініп-түсіп жүргенде майын еріп,
Қайыстай боп қалыпсың күн қақтаған.

Әбілқайыр:
Айтқан сайын бұл ақын сіңірленер,
Кез-келген ақын менен діріл етер.
Талант ақын, сен білер бір нәрсе бар,
Қыңыр келер ақындар, шымыр келер.
Студенттің тағдыры қолда тұрад,
Біреулер кетіп жатады жолда құлап.
Бірақ, сен аш адамға ұқсамайсың,
Баяғы байлар мінген жорға құсап.
Бет-аузың жылтырап сен секілді,
Елді алдап семіреді молдасымақ.

Талант:
Көңілдің көгерсе деп көсегесі,
Ақынның шығады екен бес елі есі
Құр айқайлау әкімнің жұмысы ғой,
Жыр айта алу ақынның мәселесі
Бәйгеде Көкмойнақтай көсілесің,
Іннінің де мерейін өсіресің.
Толықтығым жырыңа мысал болды,
Оған да көңілімнің хошы келсін.
Жаратқанның бергені, әйтпесе, аға,
Ешкімнің жеп жүргем жоқ несібесін...

Тамсанып наурыз көже таттық дәмін,
Халықтың тартып күйін, айтып әнін.

БАСПАМЫЗДЫҢ БАЗАРЛЫҒЫ

Плодотворное сотрудничество

КазГУ имени аль-Фараби уже несколько лет активно сотрудничает с Международным Фондом "ЕВРАЗИЯ". Многочисленные научные разработки, исследования, учебные издания финансируются этим фондом, что позволяет КазГУ при недостатке бюджетного финансирования обеспечивать ВУЗы Казахстана необходимой научной, учебной и методической литературой.

Очередной итог совместной работы КазГУ и Фонда "ЕВРАЗИЯ" – учебное пособие для студентов экономических факультетов высших учебных заведений Республики Казахстан "Методы научных исследований в экономике". Фонд "ЕВРАЗИЯ" для подержания этого проекта привлек средства, предоставленные Агенством по Международному Развитию Соединенных Штатов Америки (AID). Презентация проекта состоялась 21 марта в читальном зале экономической литературы Института Экономики и Права КазГУ.

Коллектив авторов пособия в составе К.Н.Нарібаева, Е.Б.Жатканбаева, К.С.Мухтаровой представил вниманию заинтересованных читателей наиболее современные и часто применяемые научные методы исследования экономических явлений, а также области их применения. Издание иллюстрировано конкретными примерами, отображающими разновидности методов исследования в различных отраслях знаний: в области экономического анализа, математики и статистики. Особенно ценным в данном учебном пособии является возможность применения описанных методов в практической деятельности, что, безусловно, найдет позитивный отклик и у студентов, и у научных работников.

Две тысячи экземпляров учебного пособия "Методы научных исследований в экономике" будут безвозмездно разосланы по ВУЗам Казахстана.

Экономикалық теория

Оқу құралы /Я.А.Әубәкіров, Б.Б.Байжұмаев, Ф.Н.Жақыпова, Т.П.Табеев. -Алматы: Қазақ университеті, 1999. -280 б.

Ұсынылып отырған оқу құралы "Экономикалық теория" пәні бойынша қазақ тілінде алғаш жазылып отырған еңбектердің бірі.

Бұл еңбек жаңа талапқа сай, әлемдік экономикалық ілімнің соңғы жетістіктеріне сәйкес дайындалды. Студенттердің білім деңгейін тексеруге арналған тест сұрақтары да берілген.

Оқу құралы жоғары оқу орындарында "Экономикалық теория" пәнін оқитын студенттерге арналған.

Студенттер сарайы шақырады

Студенттер Сарайы жастардың жиі жиналатын, көңіл көтеріп, ән-жырмен сусындап қайтатын дүбірлі орыны. Университетіміздегі бойында дарыны бар өнерлі студенттер осы сарайдың сахнасында танылып келеді. Тек студенттер ғана емес, танымал өнер жұлдыздары да біздің сарайда әуелете ән шырқап жүр. Төмендегі сұхбат Студенттер Сарайының жай-күйі, ондағы атқарылып жатқан іс-шаралар жөнінде.

- Ораз Дамылдаұлы, ең алдымен Студенттер Сарайы жайлы қысқаша мәлімет беріп өткеніңіз жөн болар...

- Студенттер Сарайы 1998 жылдың 5-қаңтарында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың қатысуымен ашылды. 1640 орынды Сарайдың көптеген жабдықтары, түрлі дауыс және жарық аппараттары Италияның "FBT" фирмасынан алынған. Ашылған күннен бастап-ақ Сарайдың тынымсыз істері басталып та кетті. Студенттер ұйымдастырған түрлі мәдени шаралар, көптеген концерттер, түрлі семинарлар тоқтаусыз өтіп тұрады. Өткен жылы ҚазМУ-дің студенттер қабылдау комиссиясы да осы сарайда жұмыс істеді.

- Студенттер Сарайы тек ҚазМУ-ге қана қарасты ма?

- Иә. Студенттер Сарайы университет иелігінде. Бірақ бұл тек ҚазМУ-ге ғана қызмет істейді деген сөз емес. Сарай барша қазақстандықтардың мәдени ошағына айналуы тиіс. Осы себептен біз өнер өкілдерінің халық алдында өнерін көрсетуі, ықыласқа бөленуі үшін жағдай жасаймыз. Әрине, Сарайды жалға береміз. Бұл нарық, заман талабы.

- Жалға беру күні қанша?

- Әр түрлі. Мәселен, семинар немесе білім сайыстарының күні концерттерге қарағанда арзандау. Өйткені біз ең алдымен уақытты, бөлінетін жарық пен дауыс аппараттарын есепке аламыз. Нақты айтсақ, Сарайды жалға алу күні 30-50 мың теңге айналасында.

- Осы жерде Сарайды жалға берудан түсетін қаржы қайда жұмсалуда деген заңды сұрақ туындайды.

- 1999 жылы Студенттер Сарайын жалға берудан 3 121000 теңге пайда түсті. Оның 400 000 теңгесі Сарай қажеттілігіне жұмсалады. Оған жылу жүйесі, жарық, техникалық жабдықтар, сахна жабдықтары, қызметкерлерге төленетін жалақы, түрлі кеңсе тауарларын жатқызамыз. Бір концерттің бірнеше сағат бойы дамылсыз жанып тұратын шамдар жиі күйіп кетеді. Қала берді Сарайды жууға қажетті ұнтаққа дейін түскен пайданың бір бөлігіне алынады. Айтып отырған 400 000 теңгеден басқа қаржы университет бюджетінде.

- Оқырмандарымызға Сарайды жалға алу тәртібін айтып берсеңіз.

- Студенттер Сарайын жалға беру тәртібі түгелдей заңдастырылған. Жалға алушы біз көрсететін қызметпен толық танысады. Бұдан соң кететін шығынды, уақытты жан-жақты есептеп, төленетін қаржы сомасын белгілейміз. Арнайы келісім-шартқа отырып, тиісті қағаздарға қол қойылған соң жалға алушы Сарай кассасына ақшаны төлейді.

- Жалға беру студенттерге қатыссыз болар?

- Дұрыс айтасыз. ҚазМУ-дің студенттері үшін біздің сарай тегін. Түрлі кештер, мәдени шаралар, КВН, Қыз сыны сияқты байқаулар мен білім конкурстарын өткізіп жүрміз. Былтыр студенттеріміз 56 рет түрлі кештер өткізді. Бұдан тыс университеттің Студенттер клубы, би, драма үйірмелері, "Фараби сазы" ұлттық аспаптар оркестрі осы Сарайда жұмыс істейді.

- Бір сөзіңізде "ҚазМУ студенттеріне тегін" деп қалдыңыз. Ал басқа жоғары оқу орындарының студенттеріне жалға бересіздер ме, әлде оларға жеңілдіктер бар ма?

- Басқа жоғары оқу орындары да Сарайды жалға алады, бірақ оларға арзандау береміз. Сарайды жалға беру сол оқу орнының басшыларымен арадағы келісім бойынша жүргізіледі.

Сарайда күнде үш бірдей, кейде екі мәдени шара өткізіледі. Тоқетерін айтсам, "бүгін пәленшекең келеді" деп студенттердің өтінішін қайтарып беру бізге тән нәрсе емес. Студенттер Сарайы ең бірінші сол студенттердің өзіне қызмет етеді.

Әңгімелескен Мәншүк ШЫМЫРБАЕВА.

Студенттер сарайының сәуір айындағы репертуары

1 сәуір - Күлкі мейрамы.
2 сәуір - Семинар.
3 сәуір - Адам құқығы акциясы.
4 сәуір - Айгөлек. Балаларға арналған концерт.
6 сәуір - Әзілкештер отауы.
10 сәуір - Әзілкештер отауы.
14 сәуір - Қазақконцерт бірлестігінің концерті.
15 сәуір - Ғылым фестивалі.
17 сәуір - Әзілкештер отауы.
20-21-22 сәуір - Жас балет театрының концерті.
23 сәуір - Түрік қауымдастығының бірлескен концерті.

Биология факультетінің цитология және гистология кафедрасының ұжымы доцент **Сапаров Қуандық Абенұлына** анасы Айсұлудың қайтыс болуына байланысты қайғысына ортақтасып, көңіл айтады.

Әл-Фараби атындағы ҚазМУ-дің журналистика факультетінің ұжымы мерзімді баспасөз кафедрасының аға оқытушысы **Дәмегүл Баялиеваға** анасы Сейітжамал Ахметқызының қайтыс болуына байланыс-ты қайғысына ортақтасып, көңіл айтады.

1 СӘУІР - КҮЛКІ КҮНІ

"Ғылым таппай мақтанба" деп кім жазды?

Профессор ананы сұрайды, мынаны сұрайды, ақыры болмаған соң:

- Әй, Мырқымбай, "Ғылым таппай мақтанба" деп кім жазды, а?, - депті ашулы үнмен.

Студент сел ете қалып:

- Мен жазған жоқпын, ағай, - дейді.

Профессор үйіне ашулы оралады.

- Отағасы, ашулысыз ғой, - дейді бәйбішесі.

- Өй, бір Мырқымбайдан "Ғылым таппай мақтанба деп кім жазды" десем, "Мен жазған жоқпын" деп қарап тұр.

- Е, бейшара, жазбаса жазбаған шығар, қолы тимеген шығар, - деп басу айтады бәйбішесі.

Профессор ашуланып сыртқа шығады. Көрші офицер:

- Қабағыңыз шытыңқы ғой, профессор мырза, - депті.

Профессор болған жайды баяндайды. Офицер әлгі студенттің аты-жөнін, барлық мәліметін алып, үйіне көтеріледі.

Түн ортасы ауа бере профессор шырылдаған телефонды көтереді. Әлгі милиция офицері екен:

- Профессор мырза, алаңсыз үйықтай беріңіз, атаңа нәлеттің баласы басында тән алмай қойып еді, ақыры мойындады. Оказывается, "Ғылым таппай мақтанба" деп жазған сол екен.

"Аманды қайдан табамын?"

Қыздың жігіт бөлмесіне амалсыз қонып қалуына тура келеді. Жігіт төсегінен орын беріп, өзі жерге жатады. Түннің бір уағында қыз:

- Мүздадым,- дейді.

Жігіт жамылғысын алып жабады. Тағы біраз уақыт өтеді. Қыз:

- Тоңдым,- дейді.

Жігіт астындағы төсенішін алып жабады. Біршама уақыт өтеді. Қыз бір аунап:

- Бөлмелерің суық екен, - дейді. Жігіт:

- Бар көрпені саған жаптым, енді не істеймін?,- дейді. Қыз:

- Мүндайда апам қасына алып, құшақтап жатушы еді, - дейді. Сонда жігіт басын жұлып алып:

- Таң ататын уақыт болды, саған аманды қайдан табамын, - депті.

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінің ректораты және журналистика факультеті.
Газет Қазақстан Республикасының Баспасөз және бұқаралық ақпарат министрлігінде тіркеліп, № 1242 куәлік берілген.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:
Бас редактор - **Сағатбек МЕДЕУБЕКҰЛЫ;**
Бас редактордың орынбасары - **Нарбинь КЕНЖЕҒҰЛОВА,**
Жауапты хатшы - **Дариға АМАНГЕЛЬДИЕВА,**
Теруші-көркемдеуші - **Айтгүл БАБАСОВА;**
Фототілші - **Арман СӘРСЕНБИЕВ.**
Нөмірдің кезекші редакторы - **Нарбинь КЕНЖЕҒҰЛОВА.**

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:
Е.Б.ЖАТҚАНБАЕВ - *проректор;*
Е.ӘБІЛҚАЙЫРОВА - *ғылыми кітапхана директоры;*
Ж.Д.ДӘДЕБАЕВ - *декан;*
Н.ОМАШҰЛЫ - *декан;*
В.М.БОЛДЫРЕВ - *декан;*
Б.ЖАҚЫП - *кафедра меңгерушісі;*
Д.АБАЕВ - *студенттік кәсіподақ ұйымының төрағасы.*

МЕКЕН-ЖАЙЫ:

480078, Алматы, әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 10- қабат, 1008 бөлме.
Тел.: 1194.
Нөмір "Полиграфсервис" баспасында (Жандосов көшесі-55)
31.03.2000 күні басылып шықты. Бағасы келісім бойынша.
Таралымы - 1000 дана. Көлемі 2 б.т.
Индексі 65989. № 100 тапсырыс.

Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.

НАУРЫЗ-МӘЗІР

Рецепты праздничных блюд Наурыза

Наурыз-коже
(из 7 компонентов)

3 литра воды, половина столовой ложки соли, 1 кг мяса - можно баранину или говядину, 300 граммов пшеницы, 300 грамов риса, 300 грамов пшена, 1 литр кефира, лучше айрана.

Мясо отваривается, нарезается мелкими кусочками и снова опускается в бульон, туда же опускается перебранные и отмытые злаковые, все это варится в течение 30 минут. Затем суп остужается и в уже теплый наурыз-коже выливается кефир (как вы убедились, в компоненты входят вода и соль).

Наурыз-коже подается к дастархану прохладным.

Шелпеки - лепешки Наурыза

1 кг муки, 0,5 литра айрана или кефира, 2 яица, 1 столовая ложка соли, половина ложки (чайной) сахара.

Это блюдо олицетворяет собой тепло и солнце. Так как лепешки имеют идеальную круглую форму. Они могут быть как пресными так и из дрожжевого теста. Данный рецепт - пресных шелпеков. Считается, что на запах жаренных шелпеков слетаются духи предков, которые поддерживают живых потомков, помогают им в их делах. Число шелпеков должно быть нечетным - 7, 9, 17, 21 или 41. Четное число шелпеков готовят, когда в доме покойник.

Тесто замешивают в айране или кефире, в котором растворены соль и сахар, при замешивании в тесто разбивают яйца.

Тщательно замещанное тесто отстаивают в течение 15 минут затем раскатывают на тонкие, круглые лепешки - шелпеки, которые затем зажаривают в растительном масле, который заранее разогревают на сковороде (около 300 граммов растительного масла. Шелпеки подают к столу со сливочным маслом или сметаной.

Балкаймак

Это очень оригинальное, чисто казахское национальное блюдо. Для его приготовления берется сметана, которую уваривают в чугунной посуде, желательно глубокой, типа казана или гусятницы. Огонь медленный - еле-еле мерцающий. В течение получаса уваренная сметана приобретает золотистый цвет и оригинальную консистенцию. Вкус у блюда необыкновенный, подается к столу с шелпеками или лепешками тандыр-нан.

Некоторые хозяйки при уваривании добавляют в сметану мед (на литр сметаны 2 столовых ложек меда).

Рецепты казахских блюд от Жамал-апы.